

coanegra

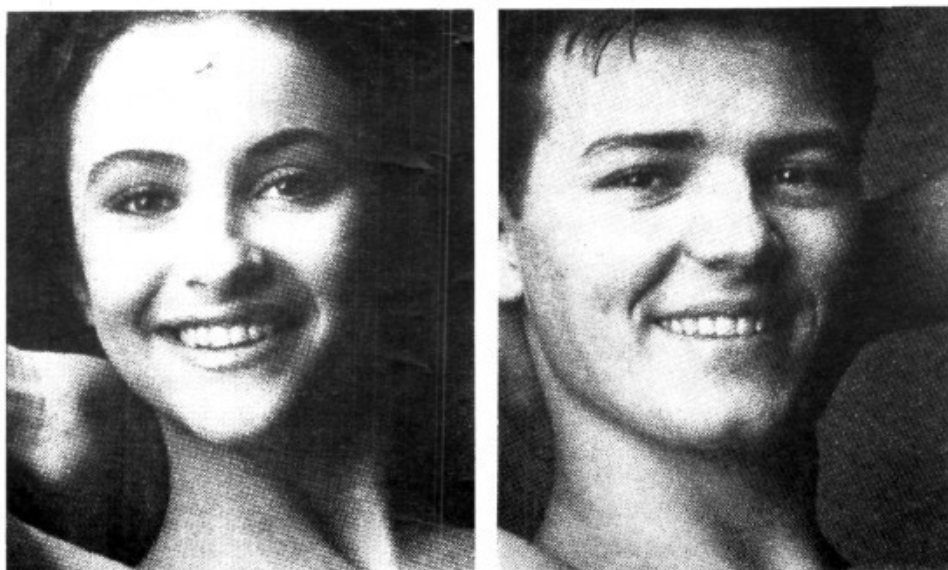
número 87, octubre'91 , preu: 150 pessetes

Sta. Maria,
ualcú vol ti
ue cosa, mol
Tanmateix a
ue durí; si
ateix, ja hi
arregará de
ixí, per cul
ensar, molte
ealitzat mai
ut ha provat
animar."

1 0
ANYS
1981
1991

**SASTRE
PERRUQUERS**

Marcant estil

tardor/hivern 91-92

Bisbe Perelló 4, Telèfon 140244. Santa Maria

coanegra

**publicació mensual de
Santa Maria del Camí**

**depòsit legal
PM-381-1981**

edita

**Obra Cultural Balear de
Santa Maria del Camí**

equip de redacció

**Bernat Calafat i Vich
Pere Josep Calafat i Vich
Ramon Canyelles i Canyelles
Rafel Pizà i Ordines
Mateu Vich i Coll**

col·laboren

**Maria Amengual i Colom
Agustí Caballero i Pons
Angela Dolç i Ordines
Juana María Román i Piñana
Miquel Sastre i Canals
Joan Serra i Mercadal**

portada

**disseny de Vicenç Ferrer i
Vicedo**

**redacció, administració i
publicitat**

**Batlle Bartomeu Simonet, 5
07320 Santa Maria del Camí**

impresa a

**Informacions Llevant S.A.
Passeig Ferrocarri, 1
07500 Manacor
Telèfon 55 03 28**

**Els articles publicats en
aquesta revista sols expressen
l'opinió dels seus autors**

Editorial

El dret a l'autodeterminació

Els darrers esdeveniments succeïts a l'est europeu just després de l'intent de Colp d'Estat a la Unió Soviètica han acabat fent assolir el reconeixement diplomàtic de tres nous estats de la vella Europa -quan els Parlaments elegits democràticament de cada un d'aquests estats ja feia temps que havien proclamat la seva independència de la URSS-. Aquests són Estònia -amb 1.573.000 habitants-, Letònia - amb 2.681.000 habitants- i Lituània - amb 3.576.000 habitants-, totes tres junts sumen menys dels 10.000.000 habitants dels territoris dels països catalans.

Aquest fet democràtic que tres pobles puguin gaudir del dret a l'autodeterminació o dret a proclamar la seva independència d'un altre poble que l'ha sotmés durant més de quaranta anys, no sembla massa difícil d'entendre. Però les dificultats comencen quan s'estableixen els necessaris paral·lelismes i comparacions amb la situació actual de l'Estat Espanyol, quan alguns dels líders polítics de dues de les nacions que componen l'estat espanyol, han dit que Catalunya o el País Basc són com Lituània, la comunicació al Full Dominical de tres bisbes catalans parlant del dret a l'autodeterminació, o d'altres declaracions semblants que han provocat a Madrid i a la resta de territoris de llengua espanyola una autèntica commoció. Ells poden entendre el dret a l'autodeterminació i independència dels pobles bàltics però no dels propis pobles que fins ara conformen l'estat espanyol. Després el que diversos partits polítics hagin presentat mocions per a la independència (a Euzkadi, EA i HB, a Catalunya, ERC amb vots de regidors de CIU i del PSC-PSOE) o a Mallorca mocions pel dret a l'autodeterminació (presentades pel PSM a Ajuntaments, Consell Insular i Parlament de les Illes Balears) ha augmentat aquesta incomprensió.

El tema bàsic és el del dret que tenen tots els pobles a l'autodeterminació, a decidir el seu futur, a proclamar-se estats independents. Lògicament si aquest dret el poden gaudir Letònia, Lituània, Estònia abans dependents de la URSS -i amb el beneplàcit de tots els Estats Europeus i de la Santa Seu-, i si el

podrà gaudir Croàcia, Eslovènia, Macedònia que encara depenen de Sèrbia-Iugoslàvia; o els eslovacs en relació als txecs a Txecoslovàquia, perquè no l'han de poder gaudir aquí els pobles que no parlen espanyol, per a poder decidir democràticament el seu futur? perquè els territoris que parlem català, que parlen gallec, que parlen euskera no han de poder exercir aquest dret democràtic, que la Carta de l'Organització de les Nacions Unides (ONU) reconeix com a bàsic?

El que cal és reconèixer que tenim el dret a l'autodeterminació, el dret a no dependre de Madrid -que personifica la nació espanyola-, el dret a decidir i administrar les coses únicament des d'aquí. El camí per aconseguir-ho pot ser sia llarg, el model croat inspirat en la violència no és l'adequat, les bàltiques sí, car ho han aconseguit per les vies democràtiques i constitucionals. Camí que s'ha de fer passa a passa i amb conseqüència. La mínima norma civilitzada i humana seria reconèixer des de Madrid aquest dret. I des de les nacions que no tenen com a llengua pròpia l'espanyol, des del País Basc, des de Galícia, des dels territoris de parla catalana: Catalunya, País Valencià i les Illes Balears, iniciar tot un debat a la societat -als partits polítics, als col·lectius culturals i professionals, als bars i plaçes, per tot arreu- sobre el dret a l'autodeterminació i a plantejar la possibilitat de la independència. Com deia el president dels empresaris a un programa de ràdio, Balears és una colònia de Madrid, i al final del segle vint ja és endarrerit i poc civilitzat mantenir i explotar colònies -els diners de Balears s'en van a Madrid i pocs d'ells tornen-.

Caldria veure signes d'evolució, amb la necessària reforma de la constitució espanyola, reforma que contemplés el dret de les nacions que actualment conformen l'Estat Espanyol a autodeterminar-se i elegir el seu destí. Hauriem de caminar cap a una Europa dels pobles, i que cada poble gaudís d'un estat propi dins una Europa sense gaire fronteres.

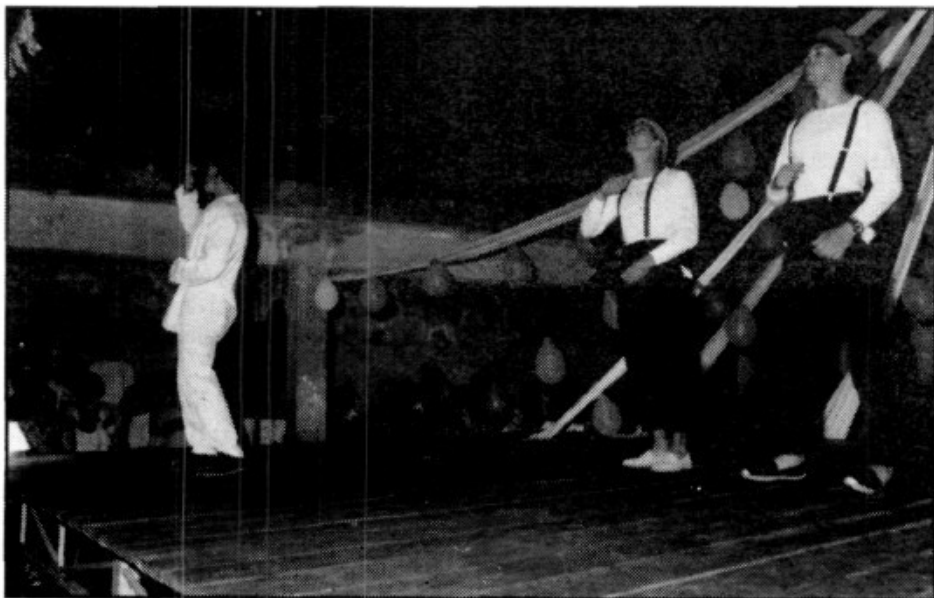
Festes de setembre

El futur és dels joves

Si enguany hem de destacar res de les festes de Santa Maria del Camí són dos fets: el primer la baixíssima participació al concurs i desfilada de carrosses, i el segon la creixent participació d'importants sectors del jovent santamarié com a part activa de les festes. Si no fos pel segon factor assenyalat, el primer seria certament una mala notícia.

Les festes de setembre solen esser modestes, sense pretensions. No capgiren la vida habitual del poble, ni invadeixen places i carrers. Però són una mostra puntual i tradicional de com amb la participació de diversos sectors de gent del poble es poden aconseguir uns dies d'agradables celebracions festives. I així, amb l'esforç de diversos col·lectius, un any més hem pogut gaudir de concurs d'estels, de concurs de ràdiogonometria (una modalitat que enguany ha pegat fort), de la vetlada de play-back, de la funció teatral, o de la desfilada de carrosses, entre altres actes.

Enguany l'acte més animat i prometedor va ser la vetlada de jocs infantils i play-back. Pel que fa a la part infantil, els pallassos deixaren molt que desitjar (especialment si ho comparem amb els jocs infantils de les festes de juliol), i cridaven tant que es feia difícil aguantar dins el pati de Can Sanxo sense haver de tapar-

CLÍNICA VETERINÀRIA

MARTA PLA I DALMAU

MANESCAL
Col. 418

De dilluns a divendres:

De 9 a 13 h. i de
16 a 20 h.

Dissabtes:

De 9 a 13 h.

Urgències 24 h.:

TEL. 28 13 13

(Angel 24)

Sol·licitar el BUSCA 2.300
del Dr. OLIVER

C/. Bernat de Santa Eugènia, 17, baixos, local 5 - Tel. 14 05 11
SANTA MARIA

Neteja de pous negres

Pastor

Tels. 62 04 49 - 62 08 47

Prolongación Mesquidas s/n. 2º - 1ª.

Santa Maria

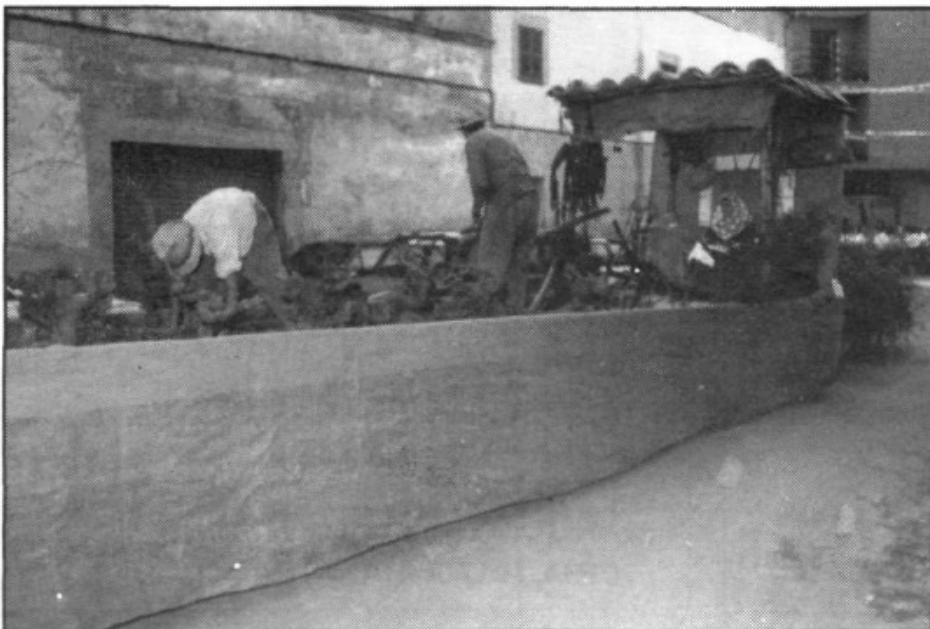

se les orelles. Així i tot, els nins i nines s'ho passaren bé. Molt millor va ser la segona part, la del play-back, que comptà amb una altíssima participació de gent jove que mos va fer passar una estona molt agradable. Més de la meitat de la gent que omplia el pati era menor de vint anys, i això, a Santa Maria, és un senyal que les coses comencen a canviar. Els joves volen i saben ésser-hi. I participen, i s'ho passen bé.

El grup Migjorn ens va demostrar una vegada més que saben organitzar les coses i engrescar el personal a passar-s'ho bé. Deixant de banda deficiències en l'enregistrament de les cançons, la vetlada va resultar molt divertida, especialment amb l'actuació dels Inhumanos, una vertadera multitud, i d'en Julio Iglesias amb un acompanyament molt especial; tot això sense ànim de despreciar les altres actuacions, que també saberen estar a l'altura de les circumstàncies.

L'acte estrella de cada any, en aquesta ocasió va ser decepcionant pel que fa a participació. A la desfilada de diumenge tan sols hi varen prendre part tres carrosses: "es Pla de Buc", que reproduïa de manera molt aconseguida una vinya; la del Grup Migjorn, que enguany ens traslladà a les llunyanes Hawaii amb tot un seguici de nins i nines; i la del Grup Mos ho Pensam, que consistia en una divertida empresa de construcció. Pocs participants, però carrosses bones i de gent jove. Els diversos grups de veinats enguany no han muntat carrosses, sembla ésser que per males històries de votacions d'anys anteriors. Però això no ha afectat als tres col·lectius que participaren, per als quals no és el premi allò que conta, sino la participació en la festa, i que justament per això mereixen el més entusiasta dels aplaudiments.

Sembla ésser que els organitzadors estan disposats a replantejar el sistema vigent de premis i votacions, en vista de la poca participació d'enguany. Fins ara cada una de les carrosses donava la seva puntuació a les altres, com es fa a l'Eurovision, i el sistema no sembla dolent. El que importa, però, no és qui vota qui, sino l'ànim de participar en la festa, i això, pel que s'ha vist, és patrimoni de les generacions més joves. Els altres ja fan olor de ranci, amb tanta història d'enveges i rivalitats; i ja formen part del passat, perquè el futur, com s'ha vist, és dels joves.

M.V.

Festes de Sant Bernat a Son Fango.

Com fa dos anys el grup de veinats de la plaça de Son Fango capitanejats per Antònia Pizà "Pessiga" han organitzat les festes que donen durant uns quants de dies més vida a aquesta plaça, que des de la remodelació que es realitzà la tardor passada té un caràcter més acollidor. Antònia amb d'altres adults veinats dels voltants de la plaça, i sobretot amb un component important de joves, la qual cosa es ben interessant, s'han desfet en muntar de forma desinteressada aquestes festes.

Les Festes estan fetes amb un pressupost reduït, compten amb l'ajut financer de l'Ajuntament i dels comerciants de la zona dels Hostals, malgrat això aconsegueixen el típic esquema de festes de poble: vetllada de boleros, grups de música moderna -o revetla- i obra de teatre costumista.

S'inicià la celebració el divendres quinze amb l'actuació de les agrupacions locals de ball de bot Tanys Novells i Escola de Ball de na Magdalena Mateu, moltes mares i pares hi acudiren per a gaudir dels balls dels seus propis fills sobre el cadafal, un acte concorregut i interessant. Caldria emperò a més d'aquesta manera de preservar el ball mallorquí-tradicional, que és una forma més d'espectacle per a mirar, a una forma més participada, així com ho fan per la comarca de llevant de l'illa, on hi ha un grup que sol tocar arran de terra -sense cadafal- i més de cent persones -padrins, adults, joves i infants- ballant el ball de

bot -això sí sense anar vestits a l'ample-. De segur que és tot un repte intentar fer les dues coses: el ball més espectacle i mostrador sobre el cadafal, i el ball de bot a plaça arran de terra i sense vestit. Un aspecte que ja hem destacat altres vegades és que els grups santamariers es renoven i milloren de cada dia, tant en la vestimenta -cada dia més cuidada- com en que els dos tenen grup de música en directe, que dona més caràcter a l'acte, i que també es perfeccionen dia a dia. Ja queda lluny quan els grups ballaven de la música d'una cassette o d'un LP. Pot ser que el fet d'haver-hi dos grups impulsats més l'esperit de millorar i perfeccionar-se. La segona part fou la interessant actuació dels dos glosadors locals Bartomeu Grau i Rafel Estarelles -que són col·laboradors habituals nostres-, l'acte recuperà la tradició de les vetllades de parelles de glosadors fa anys molts concorregudes de públic. Tant Bartomeu com Rafel deleitaren el públic assistent amb les seves estrofes i ocurrències verbals. Sens dubte una original i afortunada idea.

El segon dia estava dedicat a revetla musical, amb l'actuació de Coanegra i Norton 56. Bona idea, però difícil combinació d'estils i qualitat musical. Inicià la vetllada Coanegra que ens presentà el seu nou Llarg Durada "Talaia", amb un escenari aconseguit, la projecció de diapositives que gairebé no es podien apreciar -hi havia massa llum- i uns focs d'artifici com a punt final. El grup santamariè actuà amb unes deficientes condicions tècniques de so -sobretot sonava estrident la xeremia i el grall-davant un

públic poc atent, i que xerrussà durant tota l'actuació. Això sí, hi hagué aplaudiments, cap al final de l'actuació es millorà ferm la qualitat de so. Parlarem amb més detall de Coanegra a un altre article. Els interessats pogueren comprar el nou LP i l'anterior. Després actuà Norton 56, i podem dir que hi hagué un canvi generacional a la plaça, hi anarem joves i la gent més major començà a retirar-se. El grup rocker actuà amb deficientes condicions de so, és un grup jove que amb el rock anima al jovent, però que els queda un bon camí per córrer, en quan a experiència, a estudiar, per a millorar la música que ofereixen. Que malgrat ja comencen a tenir rodatge i tècnica, de segur que ells també opinen que han d'aprendre.

L'últim dia, el diumenge dia 18, al matí passacarrers per la colla de xeremiers de Santa Maria: Andreu "Davit" i Antoni Marce, les tradicionals correghudes de joies i cucanyes pels infants, també a Son Fango s'han enrecordat aquest cop dels infants. I al vespre l'actuació de teatre costumista a càrrec d'un grup de Lluçmajor que respresentaren una obra de Xesc Forteza, acte ben concorregut majoritàriament d'adults als quals li agrada ferm la comèdia tradicional mallorquina.

Unes festes modestes, de base local, però ben aconseguides. Així podem dir a Santa Maria que de juliol a Setembre tenim festes cada més.

restaurant

**Sierra
de
Gredos**

Carretera Palma-Santa Maria, Km. 13,5. Tel. 620811

Especialitats:

"Tostón" d'Avila

"Lechazo" de Segovia

i costelletes de
"lechazo" torrades

CLUB LATINO

CTRA. PALMA STA. MARIA Km. 13,5

Guarderia

Des del passat dia setze de setembre tenim un nou servei al poble, es tracta d'una gurderia al carrer del Rosari, nº 32.

L'hem visitada i hem parlat amb les dues puericultores, n'Antònia Munar i na Francesca Rosselló, i ens han explicat que tant a Alaró com a Binissalem ja n'hi ha i funcionen molt bé, concretament a Alaró n'hi ha dues i a Binissalem tres. Elles han rehabilitat la casa per tal que reuneixi les condicions necessàries, disposen d'una sala de cunes, dues d'aprenentatge, separant els nins per edats, un menjador, cuina, i pati per jugar. Els exercicis són bàsicament de psicomotricitat i de grafia, de tel manera que s'ensenya als més petits allò més elemental i necessari.

Accepten infants des de zero anys fins a preescolar, l'horari és a partir de les set

del matí fins a les set de l'horabaixa, dissabtes i diumenges tancat. Quant als preus, varien en funció del temps. L'horari més normal és de 9 a 12 h. i de 15 a 18h., val 8000 pessetes mensuals, i el dinar altres 8000 pessetes també mensuals. Accepten qualsevol haorari sempre que estigui enquadrat dins el general, i poden quedar a dinar a dies saltejats. En el moment que férem la visita tenien 11 nins, però esperen tenir-ne més, fins a trenta-cinc o quaranta. Parlàrem amb algunes mares i ens digueren que n'estaven molt contentes i que volien que tiràs endavant.

Les puericultores ens recalcaren les facilitats que han tengut per part de l'Ajuntament i també que foren avisades que l'Ajuntament fa comptes de muntar-ne una; emperò elles pensen que Santa Maria és prou gran per haver-hi unes quantes guarderies.

magatzem de materials de construcció

GAMUNDI

Gabriel Mesquida, 1 - Tel. 62 02 30

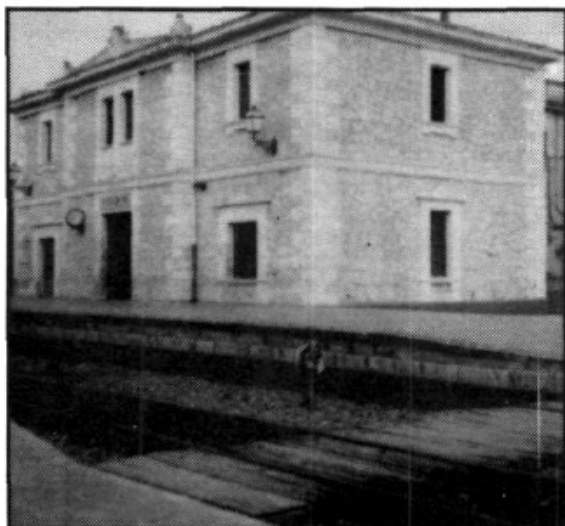
Estudi
fotogràfic
Llorenç
Frontera

Plaça Hostals, 44
SANTA MARIA DEL CAMÍ

Tel. 14 00 52

El tren: millor i més car

Des del passat 1 de setembre anar en tren és una mica més car: ara anar a Ciutat val 100 pessetes, i el bitllet d'anar i tornar costa 175 pessetes. Són pujades petites, ja que abans costava 90 i 165.

Però al mateix temps, sembla que la direcció de FEVE està invertint doblers per a millorar el transport ferroviari de Mallorca. A l'estació de Palma estan reformant la sala d'espera, i al de Santa Maria han canviat de lloc l'aparcament, que ara queda a l'esquerra així com arribam a l'estació.

Encara hi ha, però, més millores. A finals de setembre varen entrar en funcionament màquines i vagons nous, que conviuen amb els antics. Són de segona mà, segons hem llegit als diaris, però com si fossin nous. De defora no es distingeixen massa dels antics a simple vista, només que en comptes de xiulet, duen una botzina que sona com les dels camions grossos. Per dedins sí, la diferència és grossa. Els seients són molt més confortables, els vidres tenyits de gris, de tal manera que el sol no molesta tant, les portes s'obrin pitjant un botonet (s'ha acabat de pegar aquelles estiradotes!), i es pot passar de la màquina al vagó per dedins.

Si encara no hi heu qualcat, un dia anau a Ciutat en tren en lloc d'anar-hi en cotxe, amb un poc de sort vos toca un dels nous.

M.V.

Sobre la notaria

Diversos remors i comentaris han circulat per dins Santa Maria sobre presunes irregularitats a la notaria. S'ha parlat de desfalscs (fins i tot es parlava d'una quantitat concreta), i n'hi va haver que arribaren a assegurar que la notaria havia estat tancada i precintada). Però la nostra intenció no és reproduir comentaris de carrer, encara que ens facem ressò de que han existit, sino informar bonament d'allò que poguem. Per això ens posàrem en contacte amb el notari, Sr. Pericàs, el qual, a la vegada estava interessat en parlar amb la nostra revista per a poder aclarir les coses.

Ens digué el notari que l'única cosa que hi ha hagut dins la seva oficina ha estat un problema de relació laboral interna entre ell mateix i un empleat de la notaria, en tot cas res que pugui afectar a terceres persones. De fet no li consta ni té cap notícia que aquest problema laboral hagi pogut perjudicar cap persona externa a l'oficina.

Respecte als comentaris sobre un presumpte tancament de la notaria, el senyor Pericàs va ser taxatiu: és una cosa impossible, ja que aquesta oficina és pública, com qualsevol altra notaria, depèn de l'Estat, i és tan impensable tancar-la com ho seria el tancament de d'un ajuntament, per posar un exemple. El que passa és que fa molt poc temps que la notaria s'ha mudat de casa, al mateix carrer de Sant Antoni, però més cap al camí de Coanegra; però així i tot les portes de l'antiga oficina continuen obertes per informar de la mudança a qualsevol persona que s'hi pugui presentar.

Un altre dels comentaris que circulaven pel poble, i que fins i tot arribaren a un diari de Ciutat, que parlava d'un desfalc d'una quantitat concreta de doblers, va ser negat de manera explícita i rotunda. "Es absolutament fals que hi hagui hagut cap desfalc" ens va declarar el notari, preguntat sobre el tema.

Finalment el notari va remarcar que la seva oficina és un servici públic, obert a tothom, i que quan qualsevol persona hi acudeix, allà procuren solucionar els diversos problemes que puguin tenir, que moltes vegades no són senzills i han de menester temps i dedicació. També ens digué que ell personalment sempre ha atès el públic de manera amable i efectiva, i que sempre ha procurat solucionar qualsevol problema.

M.V.

cafeteria - bar Comerç

local climatitzat
gelats - refrescs - tapes
un local ample i confortable per a tots

Plaça dels Hostals, 27 - 29 - Tel. 62 00 29

Joan i Maria

PERRUQUERS

Antoni Gelabert, 18 - Tel. 62 06 81

NAIXEMENTS

Xavier Pizà Martorell (9.8.91)
 Maria Magdalena Melgarejo Sosa (20.8.91)
 Josep Antoni Caballero Ferragut (19.8.91)
 Catalina Rosselló Hernández (14.8.91)
 Gabriel Chacón Lozano (14.8.91)
 Neus Orell Bernal (22.8.91)
 Maria Magdalena Moyà Bosch (26.8.91)
 Gonzalo Miranda Mestre (31.8.91)
 Jessica Miró Anthes (2.9.91)
 Albert Sedeño Noguera (6.9.91)
 Joana Maria Núñez Cirer (6.9.91)
 Pere Antoni Juan Creus (15.9.91)
 Margalida Serra Amengual (27.9.91)

MATRIMONIS

Rafael Pulido Moreno i Francisca Garcia Martínez (9.8.91)
 Sebastià Frontera Català i Maria Rosa Cabot Colom (24.8.91)
 Josep Manuel Abella Rigo i Teresa Sàez de la Iglesia (31.8.91)
 Francesc Xavier Valero Perelló i Catalina Loreto Bestard Fernández (7.9.91)
 Bartomeu Palou Far i Maria Coll Amengual (14.9.91)
 Bartomeu Verdura Oliver i Maria Magdalena Amengual Ordines (21.9.91)
 Josep Lluís Portuguès Asensio i Maria Suárez Domínguez (28.9.91)

DEFUNCIONS

Joan Canyelles Serra (8.12.1921-31.7.91)
 Catalina Oliver Capó (15.8.1925-12.7.91)
 Bartomeu Colom Oliver (28.2.1906-18.8.91)
 Magdalena Miró Bonnin (27.4.1910-22.8.91)
 Maria Aguiló Pinya (18.5.1912-28.8.91)
 Antoni Borràs Dolç (11.11.1911-2.9.91)

Font: Registre Civil, 1 d'octubre

carta oberta als organitzadors de les carrosses 1991

Senyors meus:

Em va saber molt de greu la poca participació a les carrosses, ja que les he viscudes des del primer any que les organitzaren, participant amb el Grup Migjorn, el de sa Vileta, amics de sa bauxa, i ara amb el Grup mos ho pensam.

Però, al mateix temps em vaig alegrar, ja que això ha donat peu a que al Grup Migjorn li sigui reconeguda la seva gran labor i perfecció en l'elaboració de les seves carrosses, a les quals no es veu ni un sol tros de "precinto, cel·lo o grapes" i que sempre solen sortir dels temes típics i tradicionals, obtenint un primer premi que recompensa les despeses, ja que l'any passat no en tengueren ni per pagar el paper emprat; el mateix que els degué passar als de la carrossa "l'abeller" de s'Escoleta.

Això demostra que la millor carrossa, la més treballada, i la més típica, no és la mateixa.

Amb això vull dir que no sempre la millor carrossa és la que ens representa a Palma, ja que la millor, a vegades, no és la més adequada (com enguany).

Si enguany hi va la del Grup Migjorn "hi pegarà tirs", i si hi anam els de Mos ho pensam "hi pegarà trons". Doncs, qui hi ha d'anar? "el Pla de Buc"? No va esser la millor... Així, què hem de fer?...

Per evitar que tot això torni a passar, els demanaria que hi hagués tres premis: un a la més original, un a la més treballada, i un altre a la que més ens representi a Palma.

Per acabar, recomanaria al representant de cada carrossa que actua de jurat, que puntui les carrosses honestament i es deixi d'altres coses...

Francisco Bisbal Vaquer
de Can Quintana

FONER

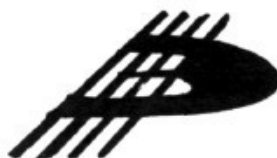
**MINYO
INFANT
ESPORT**

Plaça dels Hostals, 13 i 15

Tel. 62 00 48

SANTA MARIA DEL CAMÍ

**GRAN ASSORTIT DE
ROBA PER A GENT GRAN**

Benet Darder

Instal·lacions Elèctriques

Plaça d'Espanya, 9
Tel. 62 09 12

07320 - Santa Maria del Camí

SIRVENT A ZÜRICH

L'escultor català resident a Santa Maria del Camí, Josep Maria Sirvent ha exposat la seva darrera obra escultòrica a la ciutat de Zürich -Suïssa-. Sirvent exposà conjuntament amb els pintors Menéndez Rojas i Joan Riutord a la Galeria Marie Louise Wirth de Zürich sota el lema "Impresiones Españolas". L'exposició va estar oberta al públic la segona quinzena de setembre i primers dies del mes d'octubre.

JOAQUIM PRATS I SON PALOU

Segons una informació publicada pel corresponsal de EL DIA16 de Santa Maria del Camí, sembla que el popular presentador de televisió Joaquim Prats -famosíssim sobretot amb l'èxit televisiu de l'indigest i consumístic "El Precio Justo"- hauria comprat la possessió de Son Palou. Son Palou és una possessió petita, de poques quarterades, situada vora el camí de Coanegra, poc després de les cases de Son Torrella.

ELS XEREMIERES I LA BEATA

La Colla de Xeremiers de Santa Maria del Camí formada per Andreu "Daví" i Antoni "Xisples" desfilaren vestits a l'amp la a Santa Margalida. L'actuació era degut a la "Processó més típica de Mallorca" -segons deien els cartells- en invocació a Santa Caterina Thomàs. A la processó a més dels xeremiers de Santa Maria n'hi havia d'altres pobles, i també nombroses bandes de música locals, això sí, tant uns com altres entonant "Sor Tomassetta on sou, ja vos podeu amagar " durant tot el temps de la processó.

ESPAIS AULICA, ESCULTURES.

Des del 17 al 28 de setembre hi hagué una exposició col·lectiva d'escultures i ceràmiques als jardins del Convent de Santa Clara de Palma -ubicat al preciós barri de Sa Calatrava-La exposició titulada "Espais Aulica" ens presentava escultures i ceràmiques -o millor escultures ceràmiques- de quatre dones, dues d'elles actualment residents a Algaida -però que han viscut alguns anys a Santa Maria- que són Elisenda Pipió i Carme Hermoso, i les altres dues viuen a Marratxí, són Erna Ehlert i Pilar Sastre. L'exposició d'aquestes quatre dones fou completament original, tant per l'espai elegit com -i sobretot- per l'obra que presentaren.

LLIBRE DEL MISSIONER MIQUEL PARETS

En Miquel Paret i Serra, de Can Mig, ha publicat recentment un llibre en català titulat "Els pobres i la Trinitat", en el qual en Miquel a partir de les seves vivències com a missioner al Perú i al Burundi fa una reflexió sobre la persona, la col·lectivitat i l'experiència religiosa. Un llibre escrit a partir de les vivències, patiments, alegries i tristeses de la seva feina diària durant molts d'anys als pobles perduts per les altiplanícies del Perú, i per les selves i estepes de l'Àfrica negra del Burundi. Miquel ha estat en contacte amb dues cultures molt

diferents: l'Àfrica continental i la dels indis peruans, però ambdues ben de ple en la pobresa material sino patint adesiara fam i set. Aquest contacte li ha permès fer aquesta crua i sentida reflexió sobre la pobresa. Sens dubte un llibre preciós. Actualment Miquel està de missioner al Burundi, i li arriba amb cert retard -les distàncies són llargues- la revista Coanegra, de la qual n'és un dels subscriptors més antics.

PINTURES DE SALOM I CANYELLES

A la sala d'exposicions de "La Caixa" i en el marc de les festes patronals de setembre, dues pintores ens exposaren les seves obres. Ambdues són alumnes de Joan Artigues, i han realitzat l'aprenentatge amb aquest destacat pintor. La seva influència, més ben dit mestratge, és patent en les diferents teles d'ambdues pintores. Elles són: Catalina Salom i Maria Canyelles.

Catalina Salom, més popularment coneguda per "Mita" -degut a la tenda de roba que tenia a la plaça de la Vila, on ara hi ha l'actual estudi de Joan Artigues- ens presentà més d'una dotzena de pintures, predominant els quadres de racons i indrets de cases pageses mallorquines, amb un ús de colors ocres i de textures. Catalina una persona adulta que a la seva maduresa s'ha endinsat amb aquesta exposició al món de la pintura.

Maria Canyelles és l'altre part d'aquesta exposició, jove-neta, resident a Palma però filla de santamariers, i lligada al poble pels vincles freqüents dels caps de setmanes i les amistats. La seva obra exposada -menys quadres que Catalina- ens plasma el seu adintraent i experimentació sobre les teles, empra colors més vius, i sembla que es decanti més per les tonalitats blaves i més fosques.

Una exposició de pintores novelles, al manco sembla que es la seva primera exposició, i que també han tingut vendes de quadres. Endavant!

CAMI DEL TERME

Fa unes setmanes que finalitzaren les obres de millora i asfaltat del camí del terme, que es converteix així en una ràpida via que uneix la carretera de Sencelles i el camí de Muro. Si hi anau observareu que han deixat un bocinet sense asfaltar, degut a que un dels veinats no ha volgut cedir els metres corresponents. Segurament els governs deuen tenir l'assumpte a la barra, en espera de resolució.

INUNDAT EL CREUER DELS ESTANCA-SANGS

Com ja és habitual quan fan quatre gotes, els Estanca-Sangs se neguen d'aigua. No reconèixer que sempre ha estat un lloc conflictiu no estaria bé, però seria pecar d'il·lusos no donar-nos compte que d'ençà que fan l'autopista la quantitat d'aigua que s'hi acumula és moltíssima més, fins al punt de negar totalment la carretera. Es ben necessari que ho solucionin.

LA RADIO A SANTA MARIA

Ràdio Mallorca, de la cadena SER, va emetre un programa des de sa Font, dedicat íntegrament a Santa Maria. Començà devers les dotze i mitja, i durà fins passades les quatre.

Al programa hi intervingueren moltes persones del poble, que aprofitaren l'oportunitat per a donar a conèixer les seves activitats, sobretot les d'esplai i les artístiques.

Encetà aquesta cadena d'entrevistes en Pere Calafat, qui parlà de viticultura i de la revista Coanegra, li seguí en Gori Negre que aprofità l'ocasió per a naunciar la presentació del nou disc del grup de música Coanegra; llavors intervingué en Llorenç Santa Maria, que parlà des de Barcelona i digué que està preparant un nou disc; n'Andreu Davit parlà de la música popular, de les xeremies i d'aquell temps que les aprengué a tocar; i finalment abans de l'informatiu del capvespre parlà n'Antònia del grup Tanys Novells.

Un cop hagué acabat l'informatiu i els locutors hagueren reposat forces al celler, començà la segona part del programa. N'Esperança Canyelles i en Toni de s'Estremera representaren l'Associació de la Tercera Edat, en Rafel Estarelles feu un parell de gloses, i l'historiador Josep Capó parlà de la seva obra. El batle també fou entrevistat, així com n'Antònia Pessiga, que convidà a tothom a les festes de Son Fango.

NOU COMERÇ DE MOBLES

No fa molt de temps va obrir les portes un nou comerç a la carretera. Es tracta d'una tenda on hi podeu trobar mobles antics, rústics, i de nova creació fets amb materials vells, fusta i ferro curts pel temps, que permeten aconseguir uns mobles originals i poc vists.

L'artesà creador dels mobles és en José Luís Linares, que té el taller al carrer Arquitecte Forteza, 74.

CERÀMICA
CAN BERNAT

C/ BARTOMEU PASQUAL S/N
SANTA MARIA DEL CAMÍ

TELÈFON 62 01 78

passatemps

articles per a esports

futbol, bàsquet,
tenis, pesca...

Marqués de Fuensanta, 35
07320 SANTA MARIA (Mallorca)

la banda de música ja té nou director

El músic Gabriel Bauzà durà la batuta

Sembla que la crisi a la Banda de Música de Santa Maria del Camí ja s'ha resolt, i més que de crisi hauriem de parlar de diferències i discrepàncies d'opinió entre els diferents membres de la Banda, una cosa lògica i que sol passar a tots els grups de persones, les diferències d'opinió sempre enriqueixen i possibiliten canvis.

La Banda de Música ja té nou director, i ho constata el fet de que ja la dirigís a la Qualcada de Carrosses de setembre, i així ens ho ha confirmat el President de la Banda Joan Ferrer,

que en les seves declaracions ha llevat ferro a l'assumpte de les diferències d'opinió, afegit que la Banda segueix endavant, i el que es més important és la seva continuïtat i treballar ferm per ella. El director és el músic Gabriel Bauzà, que dirigeix una altre Banda a fora poble, a més de tenir una llarga experiència musical.

Segons diferents fonts consultades per Coanegra, hi ha hagut un debat al si de la Banda referent a la continuïtat o no de l'anterior director Andreu Bennàsser. Els crítics a l'anterior director argumentaven que aquest de cada vegada es podia dedicar menys a la Banda degut als seus creixents compromisos musicals, que l'obligaven a cancel·lar o canviar a darrera hora els assajos, i en cap moment es qüestionà la seva valua professional -com certs rumors que circulaven pel poble deien que

volien un director nou que es pogués dedicar més a la Banda. El propi President ens confirmà que les persones més adultes estaven cansades d'haver de canviar a vegades les hores i dies d'assajos o algunes cancel·lacions, ja que és gent ocupada que té molts de quefers.

D'altres informacions recollides ens expliquen que hi hagué una votació de tots els membres de la Banda -durant el més de juliol-, on la majoria atorgà la confiança a l'anterior director, bàsicament els músics que alhora són alumnes seus. Però el sector més crític continuà insistint, i fins i tot amenaçà amb deixar la banda si no hi havia el canvi, que el que volien era un director que es pogués dedicar a la Banda -sense dependre dels seus compromisos professionals i de concerts-. Arribats a aquests posicionaments sembla que els músics de la Banda i la Junta Directiva arribaren a l'acord de cercar un nou director, un músic amb major dedicació a la Banda. I l'han trobat.

La situació de la Banda és de total normalitat, els assajos continuen a les totes, i el dia 16 de setembre celebraren un refresc. Prest tornaran a sonar pels carrers de la vila santamariera.

NECESSIT UN OFICIAL 2^a DE FUSTERIA

Fusteria Gabriel Canyelles
14 02 51

MARTÍ CANYELLES

VENDA D'AUTOMÒBILS NOUS
I D'OCASIÓ DE TOTES LES MARQUES
SANTA MARIA DEL CAMÍ Tel. 62 06 74

qualitat balear s.l.

DISTRIBUIM ELS LICORS DE SANTA MARIA
I ELS VINS DE BINISSALEM

Rei Sanxo, 3

Tels. 14 00 17 - 62 01 66

José L. Ferrer
FRANJA ROJA SA
Canyelles
DESTIL·LERIA SANTA MARIA

Principi de curs

Setembre és el més de tornar a escola. Quasi mig mil·lenar d'alumnes varen començar el curs als dos centres d'ensenyament del nostre poble, que imparteixen EGB i preescolar, sense que hi hagués problemes ni incidents dignes de menció, ans al contrari, dins la normalitat més absoluta.

El Col·legi Públic té enguany un total de 130 alumnes matriculats, cosa que implica un augment considerable respecte a l'any anterior. Aquest increment és patent en el fet que hi ha més matriculats a dos preescolars i a primer de Bàsica, que no a segon, tercer i quart; i contrasta amb la situació de no fa molts d'anys, quan el Ministeri d'Educació d'Espanya tenia previst suprimir una de les nou unitats existents, cosa que per sort no es va dur a terme.

El principi de curs d'enguany és encarat amb millors condicions que a anys anteriors, tant pel que fa a personal com en mitjans i condicions. En dos anys el col·legi Públic ha aconseguit dues places noves de professor, una d'anglès i l'altra d'educació física, aquesta darrera compartida. Pel que fa a les condicions de les instal·lacions, enguany s'han pintat els bancs del pati i s'han arreglat unes quantes finestres que estaven en males condicions, encara que no totes. Si a això hi afegim millores realitzades l'any passat, com la instal·lació de la vidriera i bancs al vestíbul, l'habilitació d'un laboratori, o la instal·lació de jocs infantils i un abeurador al pati, podem constatar que les condicions de la infraestructura en aquest col·legi han millorat molt en poc temps. També hem d'esmentar que l'escola disposa darrerament de fotocopiadora, televisió, vídeo; així com de biblioteca i dependència per a l'APA a més d'altres dependències bàsiques.

El que no ha arribat encara al Col·legi Públic és l'ensenyament en la nostra llengua. De totes maneres hi ha algunes places que són bilingües segons el catàleg. Això vol dir que el reforç individualitzat es fa en l'idioma de cada alumne. També hem de dir que el català és idioma de relació habitual dins l'escola.

Finalment remarcar que el primer dia de curs, a diferència d'altres centres públics, el col·legi disposava de tots els professors, dels quals 4 són nous sobre un total de 12.

Al Col·legi Ramon Llull han començat aquest curs un total de 347 nins i nines. La plantilla del professorat és la mateixa que el curs passat. Des de fa tres anys al Ramon Llull es va iniciar l'ensenyament en la nostra llengua, concreta-

Com podeu comprovar, sobretot si fa molts d'anys que no anau a escola, els col·legis ja no són allò que eren. Poc a poc, i amb bona lletra, les condicions per a l'ensenyament han anat millorant.

Mateu Vich

ment dins l'àrea de ciències naturals, que actualment abasta fins a 7è curs. A més, enguany ha començat a impartir-se també en català l'assignatura de matemàtiques dins el cicle inicial.

En el transcurs dels anys els mitjans del col·legi han anat millorant progressivament. Enguany s'estan donant els darrers tocs a la sala destinada a laboratori, i s'ha millorat molt la videoteca i la biblioteca, amb l'adquisició de nou material i la instauració del servei de préstec de llibres als alumnes. L'escola també compta amb dos ordinadors que permeten impartir cursos d'informàtica, així com de fotocopiadora. Però el que més mereix resaltar és el magnífic saló de cases monges, que és sense cap casta de dubte la millor sala d'actes de dins Santa Maria. No fa molts d'anys va ser reformada: es va eliminar la humitat de les parets i va ser repintada molt bé, i a més s'hi varen instal·lar un centenar de cadires, un nou equip de megafonia, i un televisor i vídeo, per la qual cosa sempre està a punt per a qualsevol activitat escolar.

ALUMNES MATRICULATS A LES ESCOLES DE SANTA MARIA

	Public	Ramon Llull	Total
Preescolar 3 anys	3	40	43
" 4 anys	14	33	47
" 5 anys	12	26	38
1er cicle inicial	11	29	40
2on " "	8	24	32
1er cicle mitjà	8	34	42
2on " "	10	24	34
3er " "	13	30	43
6è (segona etapa)	13	32	45
7è " "	13	37	50
8è " "	25	38	63
total	130	347	477

Coanegra a ses Voltes

La música mediterrània

El grup de música Coanegra presentà el propi passat divendres dia 13 de setembre el seu nou llarg durada (LP) a ses Voltes de Palma de Mallorca -sullà baix de La Seu-, si bé el grup ja havia fet un assaig de la presentació el dissabte dia 17 d'agost a la plaça de Son Fango de Santa Maria del Camí, que fou la presentació del disc al poble.

El llarg durada és el fruit del treball del grup d'aquests darrers anys, aprofundint en melodies i ritmes mediterranis. Coanegra presentà el seu primer treball pel setembre del 1987 al Convent dels Mínims, deu temes, que eren adaptacions de temes populars mallorquins, tots instrumentals, llevat de ses Panades, única peça cantada. Aquests quasi quatre anys que han transcorregut entre ambdós discs suposen un camí de renovació i d'evolució del grup, sens dubte Coanegra ha madurat ferm, i ens ofereix una producció musical més arranjada i acabada.

Talaia és el títol del disc, que ho és també d'una de les nou cançons que componen el LP. Pel que fa a la presentació gràfica del disc, cal remarcar que les imatges són fotografies realitzades per Miquel Rosselló de S'Arc Fotografia sobre quadres del pintor Joan Artigues, les pintures de Joan donen una estètica suau a la carpeta, el pintor santamari reflecteix amb les seues pinzellades i colorius la essència i vivència de la Mediterrània.

Totes les peces de Talaia són creació del propi grup, dues d'elles de tot el grup, una de Gori Negre i Rafel Bauçà, i les sis restants són obra de Gori Negre. La majoria de peces tenen lletra, tres d'elles populars, dues de Gori Negre, una de Bernat Calafat i l'altre de Vicenç Ferrer.

Talaia suposa una evolució i una maduració del grup en l'aspecte musical, hi ha una clara millora i superació de les melodies i els ritmes en relació al seu primer treball. La música que ens ofereix Coanegra està basada en la tradició popular mallorquina i mediterrània de la que ha begut el grup -des de la música de la resta dels Països Catalans, la flamenca andalusa, la nordafricana, la de les illes germanes de Còrsega i Sardenya, italiana, grega, etc- però també influïda per música moderna com el jazz i fins i tot el reggae. Coanegra ha aconseguit partint de la tradició rítmica i de les melodies de la mediterrània, crear

una sonoritat més moderna, sense caure en els ritmes del rock i de la música de les multinacionals del disc. Ens ha oferit un producte propi, des d'aquí, però que no és una reproducció de melodies apreses dels avis sino que basada en elles i alhora en altres fonts.

De les nou peces del disc n'hi ha de més basades en la tradició musical mallorquina i catalana, d'altres s'adintren dins els ritmes de la música àrab -que per altre part tant present tenim en les nostres tonades pageses-, alguns fragments són totalment jazzístics, i una de les peces, s'Avenç, ens pot recordar les melodies cèltiques de grups gallecs, asturians, bretons i irlandesos, possiblement la forta presència de la xeremia ens ho recordi. Precisament la riquesa del treball musical de Coanegra és aquesta obertura de fronteres, no és una reproducció magnetofònica i fidelíssima de la tradició nostrada, sino una innovació partint de les pròpies arrels adintrançant-se per noves influències musicals, sien rítmiques sien melòdiques.

Com ja s'ha dit la majoria de peces de Talaia tenen lletra, el fet de cantar i d'oferir unes paraules ja és un canvi en la tradició bàsicament instrumental del grup, que alhora possibilita transmetre un missatge, i jugar amb la part poètica i melòdica del llenguatge humà. Hi ha una peça dedicada al galeig, una peculiar forma de cantar mallorquina, adornat i fent com a caragols amb la veu, basada en la tradició àrab -ells encara ho fan- i que aquí està en extinció total, llàstima que el grup no hagi pogut oferir algunes cançons galejant.

El grup Coanegra actualment està compostat per Gori Negre -guitarres, veu i autèntica ànima del grup-, Teodor Salvà -Flauta travessera i fobiol-, Magdalena Canyelles -Buzuki, mandolina i veus-, Rafel Ramis -Buzuki i veus-, Pere Mesquida -baix elèctric-, Miquel Ferrer -bateria i percussions-, Emili Contreres -percussions-, i la col·laboració musical de Pepet de sa Calatrava -xeremies i gralls-, Gabriela de Aysa -tables índies i percussió- i Margalida Payeras -Cors-. En la part tècnica tenen la col·laboració de Ramon Canyelles i Joan Pastor.

Amb Talaia hi ha hagut una evolució i considerable millora, ara cal assaborir el disc i esperar la sortida del nou LP.

TALLERS T & B

-Reparació d'automobils en general
especialitat en SIMCA i CHRYSLER
servei de grua
Venda de Vespes i Vespinos

Plaça Jaume III
Tels. 62 04 74 - 62 01 52 - 62 06 70

GALERIA CA'N BRAHÓ

MARCS
QUADRES
MOTLURES

Quarter V^a
Tel. 62 01 26

NIELS NORGAARD

Es deplorable veure l'estat d'abandonament que pateixen alguns racons del poble.

Crida especialment l'atenció aquest monument que reclama una urgent restauració i un poc de respecte. Esperem que els responsables municipals prenguin cartes en l'assumpte.

The brollador

Recordau la pol·lèmica del brollador de la plaça de Son Fango? idò encara rossega, segons ens han informat, hi havia veinats que demanaven el brollador, i els de l'Ajuntament pareixia que no estaven molt decidits. Emperò ja ho veis a la fotografia, el brollador ja hi torna a ser. Sense entrar en qüestions de gust, seria convenient que quan el tornin llevar s'hi mirin un poc i no el rompin, no sia cosa que cada mig any n'haguem de pagar un de nou.

AJUNTAMENT DE SANTA MARIA DEL CAMI

ANUNCI

El Batle vol fer a sebre que:

1 - Ha quedat aprovat el plec de condicions per a l'alienació en pública subhasta del pis de propietat municipal provinent del llegat de donya Margalida Calafat situat al C/ Blanquerna, 17 - 2on, de Palma. Com és sabut, el producte d'aquesta alienació serà destinat a les obres de la Residència per a la Tercera Edat de Cas Metge Rei.

2 - Una vegada s'hagi fet l'oportuna publicació en el B.O.C.A.I.B. (actualment en tràmit), els interessats en participar en l'esmentada subhasta tendran un plaç de vint dies per presentar proposicions. Per a més informació adreçau-vos a la Casa de la Vila.

Mateu Morro i Marcé, Batle.

Adjudicada la segona fase de les obres de la residència

Després del parèntesi vacacional del més d'agost, aquest més de setembre el Consistori ha celebrat tres sessions plenàries.

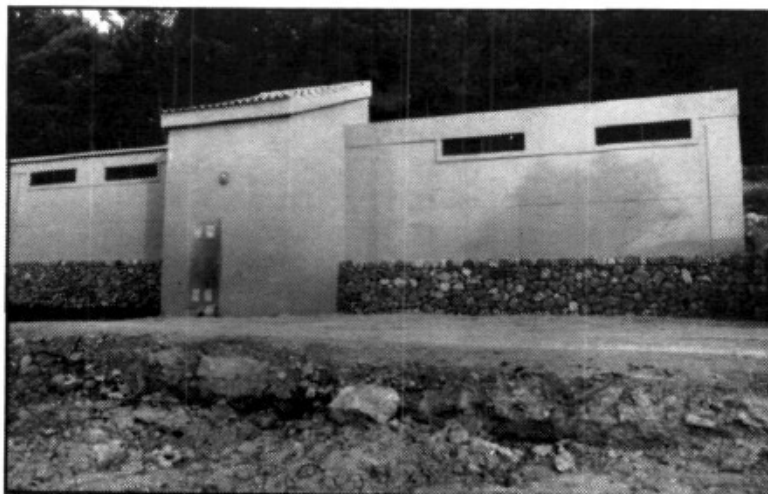
SESSIO EXTRAORDINARIA PER TRACTAR EL TEMA DE LES OBRES DEL DEPOSIT REGULADOR DE SON TORRELLA I LA CONDUCCIO D'AIGUES FINS AL POBLE

Aquest plenari es va celebrar dia 12 de setembre, a petició del grup PP-UM. Es va debatre el tema de les obres del camí de coanegra, criticant l'oposició el poc seguiment que ha fet d'elles l'Ajuntament. També demanaren explicacions sobre l'increment del pressupost i perquè no s'informà al plenari d'una carta de la conselleria d'obres públiques suspentent o paralitzant les obres.

El batle va contestar que la direcció de l'obra havia estat portada pel servei hidràulic del Govern Balear. Que l'increment del pressupost venia motivat per algunes deficiències del projecte inicial (aprovat quan ell encara no era batle), tals com la no previsió de les línies de conducció elèctrica, la bomba a escassa

profunditat, i no preveure l'asfaltat de tot l'ample del camí.

En quant al tema de la carta, Mateu Morro va dir que no recordava si s'havia llegida a l'anterior plenari, però que en tot cas estava a l'expedient, i aquest a disposició de tots els regidors, remarcant la seva disposició a informar al PP-UM de tots els documents que puguin arribar

Depòsit regulador d'aigua de Son Torrella.

a l'Ajuntament. Explicà també que les obres no estaven paralitzades, sinó suspeses parcialment, però que continuaven en marxa.

Acabà el plenari amb l'aprovació, per assentiment, de la proposta presentada pel PP-UM que l'Ajuntament elaboràs un informe tècnic de les esmentades obres.

PLENARI ORDINARI

A continuació de la sessió extraordinària, el mateix 12 de setembre, se'n celebrà una altra, aquesta de caràcter ordinari, destacant els següents acords per unanimitat:

- Subhastar el pis de Palma del llegat de Margalida Calafat, per ajudar a finançar les obres de la residència.

- Delegar a la mancomunitat del Raiguer la competència per gestionar la contractació del servei de recollida de fems del nostre poble, que serà mancomunat entre tots els pobles de la mancomunitat. De moment el servei seguirà exactament igual que fins ara.

- Recolzar les reivindicacions dels treballadors de Ràdio-Televisió Espanyola a les Balears, centrades en demanar la recuperació de la programació en la nostra llengua perduda (informatiu balear 2 i ràdio 4); incrementar la programació

d'aquest centre territorial i sol·licitar que Rtve no estigui sotmesa a pressions de tipus polític.

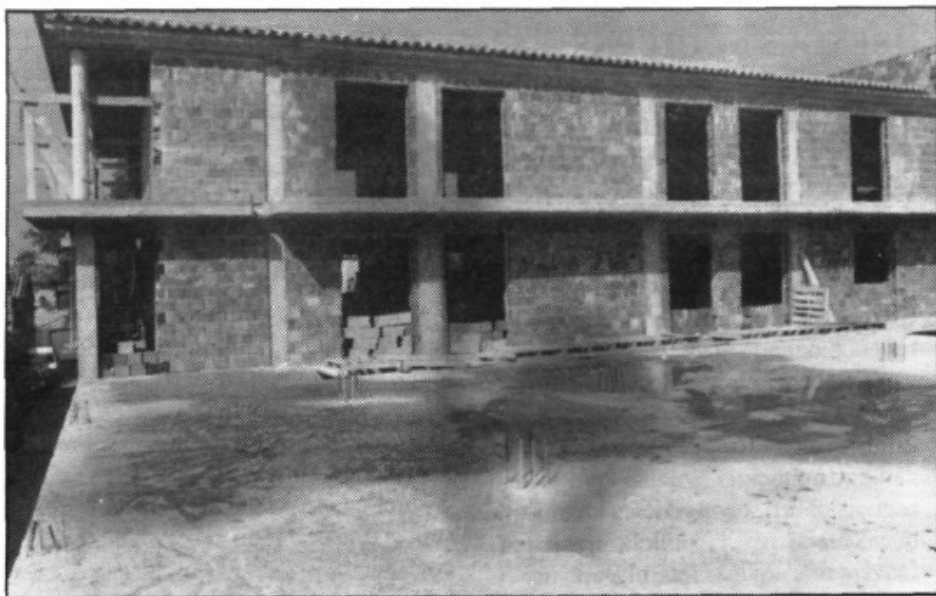
En aquest tema, la majoria municipal va accedir a retirar de la proposta inicial, a petició del PP-UM, el punt que demanava que es poguessin exigir responsabilitats, fins i tot judicials, als directius responsables de l'actual situació de Rtve.

**FUSTERIA
GABRIEL
CANYELLES**

mobles de cuina i bany
mobles decoració
fusteria en general

Carrer Andria, 10. Telèfon 14 02 51

Acabades les obres de la primera fase de la residència, aviat començarà la segona fase.

- També s'aprovà per unanimitat convocar les empreses que poguessin estar interessades en realitzar la segona fase de la residència per que presentassin el seu pressupost. S'havia de fer així,

per contratació directa, ja que si no es feia abans de dia 1 d'octubre, es perdria la subvenció del Consell Insular que es de 25 milions de ptes.

Un altre assumpte tractat en aquest plenari va ser l'aprovació dels padrons d'exaccions fiscals. En aquest punt el PP-UM es va abstenir, perquè trobaven que s'havia d'estudiar amb més detenció el tema de la taxa de recollida de fems a fora vila. El batle va dir que enguany pagarien igual que al poble, perquè per fixar una taxa diferent és necessari modificar les ordenances, però que quan es modifiquin es contemplarà aquest tema.

El darrer punt de la sessió era una proposta d'urgència presentada pel PSM demanant sol·licitar la instal·lació d'un semàfor a la carretera d'Inca. Després d'un diàleg entre el batle, que trobava que s'havia d'aprofitar el fet que ara

a Consell se'n posàs un, i l'oposició, que deien que un semàfor podia esser perjudicial pels comerços dels Hostals i que endemés s'havia d'estudiar molt bé la seva ubicació exacta, es va decidir retirar aquest punt de la sessió i estudiar el tema amb més profunditat.

Forn i pastisseria Ca Na Maria Magdalena

**Comunica als seus clients que
a partir d'ara tenim el pa del
forn del Pla de na Tesa**

Devora es Mercat.

Tel. 14 03 78

A l'apartat de precs i preguntes, es contestaren les presentades pel PP-UM a l'anterior plenari. En destacarem dues:

- Quantitat total gastada en festes: 7.330.376 pts., i en atencions culturals: 3.081.457 ptes.

- Cost de les festes patronals de Santa Margalida: fins aleshores: 2.847.448 ptes.

En quant a les preguntes presentades en el mateix plenari, un total d'onze, el batle digué que atesa la densitat de la sessió, es contestarien al proper plenari.

PLENARI EXTRAORDINARI 26 DE SETEMBRE

Podem destacar els següents acords:

- Aprovar per unanimitat que l'empresa Construccions Santa Maria faci les obres de la segona fase de la residència de Cas Metge Rei, amb un pressupost de 27.476.281 ptes. Al concurs també s'havien presentat Construccions Llinàs Dolç i Consport, amb pressuposts de 29.000.000 ptes (sense honoraris arquitecte i aparellador), i 29.999.000 ptes respectivament.

- Es va donar conformitat a la segona certificació d'obres del camí de Coanegra, per un valor de 18.870.000 ptes. L'oposició es va abstenir perquè trobava que alguns detalls no estaven prou clars i volien demanar explicacions a la Conselleria d'Obres Públiques. El batle respongué que s'havia d'aprovar de cara a les bones relacions amb la conselleria, ja que no hi veia cap motiu per no fer-ho.

- Es va aprovar també, amb els vots de la majoria i l'abstenció de l'oposició, encarregar el projecte de sanejament d'aigües residuals de Santa Maria als tècnics Joan Serra Vich i Joan Morell Jaume. Sembla que s'havien presentat uns 20 aspirants, i es van triar aquests per la seva experiència en aquests tipus de projectes i per la seva relació anterior amb aquest ajuntament. En el moment de la votació va sortir de la sala Francesca Coll, per tenir vincles familiars amb un dels aspirants elegits.

- Finalment s'aprovà per unanimitat subscriure un conveni amb el CIM per ordenar i classificar l'arxiu municipal, tasca que començarà el proper mes d'octubre, a càrrec dels tècnics del Consell Insular.

R.C.

RENOUS NOCTURNS

El conflicte que enfronta els titulars del bar musical Sa Sini amb els veïnats i l'Ajuntament sembla no tenir fi. Fa unes setmanes l'Ajuntament va procedir al tancament i precintatge del bar, per no tenir llicència municipal d'obertura i perquè la inspecció sanitària encomenada al metge va ser negativa. També hi ha comenat un informe tècnic a un enginyer, que encara no ha estat entregat. Emperò a pesar del tancament municipal, sembla que el bar segueix obert, segons consta en una acta aixecada per la policia municipal. Davant tots aquests fets, el Batle ens va informar que a l'Ajuntament només li resta emprendre accions de tipus judicial i que la sol·licitud d'obertura que tenen entregada a la Casa de la Vila només serà concedida si l'establiment s'ajusta a la legalitat establerta.

MALES OLORS

El tema de les males olors que provoquen les granges de Son Monserrat segueix també sense solucionar-se. Pareix que els propietaris tenen la intenció d'anar subsanant les deficiències observades en les inspeccions, ja que han demanat a l'Ajuntament un permís per realitzar obres, però el cert és que fins ara les males olors continuen.

En quant al tema de que a les granges hi havia també porcs i només tenien llicència municipal per tenir-hi pollastres, en els darrers dies ha aparegut a la Casa de la Vila la llicència municipal autoritzant també l'explotació de porcs a Son Monserrat, cosa que fa que el tema sigui encara més mal de resoldre.

Un altre problema derivat de les granges és quan escampen els fems dins les finques per abonar-les. Alguns particulars han denunciat a l'Ajuntament aquest fet, que és ben molest quan es du a terme a prop de cases habitades de fora vila.

ACTIVITATS CULTURALS DE TARDOR

El regidor de cultura està ultimant el programa d'activitats culturals de tardor. Podem avançar que es continua amb el curs de cuina i se'n organitza un altre de ceràmica (rakú). Es té prevista

també la presentació del llibre de Miquel Parets "Els pobres i la Trinitat" i una conferència sobre l'objecció de consciència.

SERVEI D'ATENCIÓ CONTINUADA

Aquest servei es troba actualment bastant saturat, ja que una sola treballadora familiar, amb mitja jornada de feina, atén uns vint casos. Esperem que aquest servei tan necessari es pugui descongestionar ràpidament, sobretot si pensam amb els milions que s'estan gastant a la residència, i el reduït pressupost que deu tenir el servei d'atenció continuada.

MENJADOR SOCIAL

Les instal·lacions d'aquest menjador se varen inaugurar per sa fira, però encara no han entrat en funcionament. Des de l'Ajuntament ens han informat que s'està elaborant el plec de condicions i el reglament que regularà la concessió del menjador, i que confien que abans que acabi l'any entri en funcionament.

POLIESPORTIU COBERT

El tema està aturat perquè el Consell Superior de Deports va detectar alguns errors al projecte tècnic, ordenant la seva revisió.

ACTUACIONS MUNICIPALS

Durant l'estiu l'Ajuntament ha procedit a arreglar la canal i alguns desperfectes de fusteria del Col·legi Públic. També s'ha donat una capa de pintura a s'escoleta.

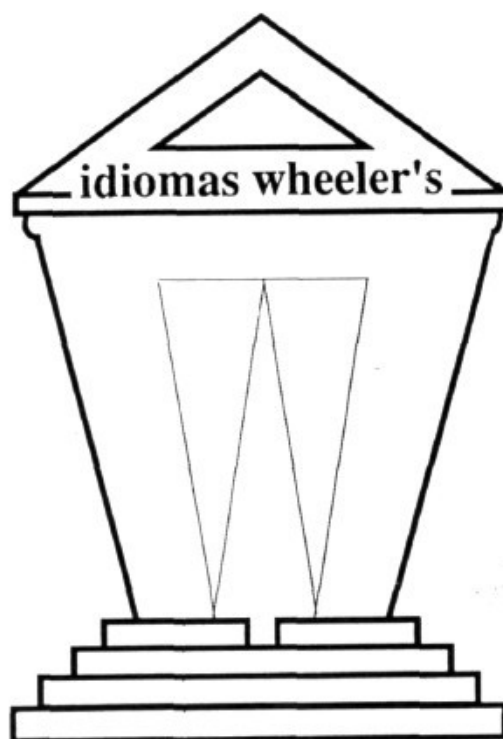
Al camp de futbol es va instal·lar un sistema de reg per aspersió i ben aviat començaran les obres de reforma dels vestidors.

EL CAMI DE COANEGRA

En el moment de tancar l'edició d'aquest número, començaven les obres d'asfaltat dels redols del camí de coanegra que havien quedat sense asfaltar. Les obres corren a càrrec de la mateixa empresa que havia fet la síquia, Entrecanales y Távora. Esperem que ara ho facin bé.

R.C.

PRÒXIMS CURSOS D'ANGLÈS INFORMÀTICA I MECANOGRÀFIA

comencen dia 1 d'octubre

Idiomes Wheeler's

Plaça Hostals s/n, 2º

Telèfon 621091

El reciclatge dels fems: una qüestió pendent

Un dels temes pendents al nostre poble és el de la recollida selectiva dels fems i deixalles, per tal de poder-los reciclar.

No basta amb comprar revistes d'ecologia, o procurar no embrutar la muntanya, ens hem de banyar el cul amb aquesta causa, que d'aquí a uns anys serà tasca de tota la humanitat, i per ventura ja serà massa tard.

No vull donar aquí receptes màgiques i utòpiques, sino plantejar la qüestió fent una anàlisi del que podem i podríem fer.

SITUACIO ACTUAL

Actualment a Santa Maria tots els fems recollits per l'Ajuntament és mesclat, capolat i dipositat a un abocador o cremat, de tal manera que és impossible qualsevol casta de reciclament. Ni tan sols es poden fer fems per a l'agricultura, degut a la quantia de productes nocius que hi ha mesclats.

L'Ajuntament fins ara no ha fet cap passa per aconseguir alguna cosa dins aquest camp, ni tan sols per a sensibilitzar la població, ni reciclar el paper que tira. Però al marge de la institució municipal, alguns particulars sí que es mouen. És el cas d'en Guillem Ramis, que fa devers dos anys muntà una campanya de reciclament de piles tòxiques, i aconseguí que quasi tots els comerços que en venen acceptin les velles, que després són duites a la gasolinera de Can Ramon, des d'on són portades a un magatzem que Emaya té a tal efecte. També, i de manera més natural, tenim una altra important via, es tracta de la empresa dels xatarrers de sa Vileta, la família que es dedica a replegar xatarras, que posteriorment tria i ven selec-

cionada. Accepten tota casta de ferralla, mobles i plàstics, cotxes i electrodomèstics, i passen per ca vostra a cercar-ho. Només heu de telefonar al número de l'Ajuntament (62 01 31), i ells passaran a domicili. La recollida és el tercer dilluns de cada més. Ells disposen d'un bocinet de terra que fan servir de cemenyter, i d'un taller on desmunten i classifiquen els materials. Cal dir que aquesta empresa no està muntada per al reciclament en si, però que ens fa un bon servici.

QUE ES POT FER?

Es poden fer moltes de coses, començant per les individuals, cada un de nosaltres pot ajudar a que molta part dels fems que produïm sigui reciclat. Podem estar separadament el vidre,

el paper i el cartró, i les llaunes; i en tenir-ne una quantitat considerable, dur-lo a vendre o fer-lo arribar al lloc adient per altres vies. Una manera molt còmoda és cridant a la Fundació Deixalles (27 22 11), que és una empresa creada per la Pimem i Càritas, que passa a recollir aquests materials a domicili. La primera passa és la col·laboració de la població, però també és important que l'Ajuntament es faci càrrec de la situació.

QUE PODRIA FER L'AJUNTAMENT?

El primer que hauria de fer és una campanya per a sensibilitzar la població: conferències, cartells... tot val, però d'una manera més decidida a les

fusteria

Bartomeu Canyelles Rubí

**TREBALLS DE FUSTERIA
EN GENERAL**

Bernat de Sta. Eugènia, 86 - Tel. 62 00 80

CONSPORT

AUXILIAR CONSTRUCCIÓ

PISCINES - TENNIS - XALETES - SAUNES - COMPLEMENTS

Mateu Juan Matas

DIRECTOR

Barceló i Combis, 10

PALMA DE MALLORCA

Telèfon 46 52 11

escoles, fent que els propis alumnes ajudin en la tasca.

També seria molt bo que l'Ajuntament disposàs d'un magatzem per a acumular els diferents materials, on hi poguessin dur les deixalles, i posar un servei de recollida domiciliària.

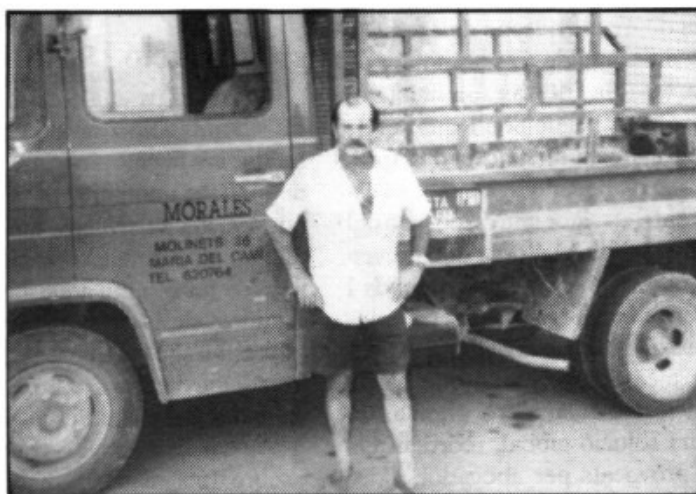
Una proposta més encoratjada, efectiva i difícil seria la recollida selectiva dels fems.

ALTRES PROPOSTES

Com podeu veure, de solucions n'hi ha moltes. Una altra, d'àmbit més aviat estatal, seria posar impostos als envassaments no retornables. A Quebec, un estat del Canadà, es posa un impost a les llaunes, i l'estat retorna el seu import quan el consumidor torna la llauna; i podeu creure que no hi ha llaunes tirades per tot arreu, com passa per aquí. També es podrien gravar considerablement els productes contaminants i no reciclables, per tal que els altres gaudissin d'avantatges.

La solució no està només en el fet de reciclar. El problema és el consum en si mateix, i fins que aquest no adopti un itinerari més racional, totes les solucions seran insuficients

El xatarrer: Juan Antonio Morales

El xatarrer de sa Vileta, Juan Antonio Morales, és el que se'n cuida de recollir la xatarra. Ell actua en base a uns subcontractes fets per l'empresa recull els fems (Maties Arrom). A més a més de la de Santa Maria, també recull la de Binissalem, Palmanyola, es Garrovers i altres nuclis.

Carreguen tota casta d'objectes i xatarra, de metall, fusta o el que sigui. Aprofita i classifica tot allò que pot, i la resta ho crema al seu trast, o ho ven al preu de 0,6 pessetes el quilo, preu que

no li basta per a pagar el transport, emperò es veu obligat a fer-ho per raons d'espai.

Demana col·laboració ciutadana, ja que la majoria de coses no valen res, i a més demana a l'Ajuntament que li donin permís per a tancar la seva finca, i per a poder-hi fer un porxo per a arrecerar els materials més delicats, així com les màquines i eines.

El trobareu al carrer des Molinets, 32; telèfon 62 07 64

SUPERMERCAT

SPAR

HORARI D'HIVERN

de dilluns a dissabtes

de 8'30 a 13'30

de 16'30 a 20

C/ Santa Catalina s/n (devora la via del tren)

Tel. 62 07 55

L'Ajuntament

El Batle de Santa Maria, Mateu Morro, en ha dit que la qüestió dels fems és un problema comú de tots els pobles de Mallorca. En tota l'illa tan sols hi ha dos abocats legals, el de Son Reus i el de Calvià. Actualment la majoria d'empreses disposen d'abocats il·legals, a l'espera que entri en vigor una disposició del Consell Insular de Mallorca que preveu una centralització dels residus sòlids i una posterior incineració. Aquesta solució, segons el batle, no arreglaria el problema, a més del perjudici que causa l'incineració. Està clar, però, que s'ha de cercar una solució global, recordem els incendis provocats per abocats il·legals de Capdepera i Artà soferts aquest estiu.

D'altra banda la Mancomunitat del Raiguer ha acordat fer una subhasta per a cobrir el servei de recollida a tots els pobles per tal d'abaratar costos; i l'Ajuntament de Santa Maria ha posat la condició particular d'instal·lar tres contenidors de vidre, per recollir-lo de manera separada i poder-lo així reciclar. També tenen en estudi la possibilitat d'instal·lar

contenidors per a piles i de promoure el reciclatge de paper i cartró.

Fundació Deixalles

Deixalles és una cofundació feta entre Càritas Diocesana i Pimem, es va fundar ara fa cinc anys a través d'un curs de l'INEM que durà set mesos, degut a que Càritas es trobava amb molta gent marginada, i per tant era millor crear uns llocs de feina per a aquesta gent, amb el significat de pont cap a la reintegració social. Deixalles té a hores d'ara 24 obrers treballant, mentre que en té altres 47 que ja fan feina a empreses normals.

Amb la seva activitat tracta de recollir i rebre tota mena de materials que la gent ja no vol. Amb aquests materials ells fan una classificació, i en el cas de mobles i electrodomèstics s'encarreguen d'arreglar-los i de tornar-los a vendre.

Les interessa qualsevol tipus de materials: mobles, electrodomèstics, bicicletes, llibres, làmpades, roba, paper, vidre, etc..., aquesta empresa disposa de vehicles per a recollir el material, però en el cas familiar procuren que els portin allà.

A l'arribada dels materials a la fundació, són classificats i arreglats. Els mobles s'arreglen i es venen a qualsevol client, des d'un pobre fins a un antiquari. Els electrodomèstics segueixen el mateix camí que els mobles. La roba la trien: la que es troba millor la venen, i l'altra l'envien a Barcelona. El paper és enviat a la fàbrica de paper, i el vidre és enviat a Barcelona per al seu reciclament.

Hi podeu tots els objectes que vos facin nosa. No fa falta tirar-los dins el torrent, val més dur-los al Camí Salard nº 63 del Rafal Nou, just passat el Seminari; o bé contactar telefònicament amb els números 27 22 11 o 41 72 39

L'Empresa de recollides Arrom

Maties Arrom, propietari de l'empresa que té concedit el servei de recollida de fems, no tenia moltes ganes de parlar del tema, però així i tot li vàrem esbrinar que actualment no tenen abocador, encara que espera tenir-ne d'aquí a poques setmanes. Tampoc va voler opinar sobre el pla que el Consell Insular vol tirar

LA CASA DEL MUEBLE RÚSTICO

MOBLES ANTICS O RÚSTICS, CERÀMIQUES, PORTES, MODIFICACIÓ DE PORTES, FABRICACIÓ DE MOBLES RÚSTICS AMB FUSTES VELLES A MIDA

TALLER: Arquitecte Forteza, 74

Telèfon 14 04 35

HORARI: de dilluns a divendres

matins: de 9h. a 13h.

horabaixes: de 15 h. a 19 h.

TENDA Bernat de Santa Eugènia, 79

Telèfon 14 03 14

Horari: de 9'15 h. a 21h. No tancam a nigdia

Dissabtes: de 10 h. a 15 h.

07320 Santa Maria del Camí. Mallorca

els fems nostres de cada dia

El món està malalt i la malaltia pareix ésser que som els humans i el nostre progrés, de cada vegada som més habitants i consumim més recursos que no es tornen regenerar.

L'aire, com més va, més carregat està de diòxid de carboni, gasos i altres partícules nocives que, a la par de la desaparició de zones boscoses i selves tropicals, té un efecte sobre la salut i la temperatura del planeta.

La vitalitat de la mar està seriosament amenaçada per la gran quantitat d'abocaments industrials i urbans que ha de suportar, amèn dels ja normals i catatròfics accidents de petroliers que hi ha cada any.

L'acumulació en abocadors il·legals de substàncies tòxiques i perilloses augmenta arreu de tot el món amb l'amenaça de fuites i contaminacions incontrolades.

Una de les característiques que més nos defineix a les societats industrialitzades és la immensa quantitat de fems que produïm, gràcies al consumisme i al malbaratament.

De moment no està en la mà de ningú ni en la voluntat dels governants capacitats aturar tot això, però sí que des de qualsevol comunitat o poble del món, entre ells Santa Maria, podem desmarcar-nos i defensar el medi ambient i el nostre entorn immediat. Una de les primeres condicions és ésser conscients de totes les agressions que directa o indirectament feim a l'ecosistema, i una molt important són els fems. L'altra és exigir solucions i responsabilitats a l'administració.

La solució més extesa que fins ara donen al problema dels fems els ajuntaments i les diferents administracions,

són abocadors llunyats de les poblacions on cremen tot el que poden. Però en la incineració no desapareix el problema, el 40% del pes aproximadament queda a l'abocador, i una part del que era en principi reciclable i aprofitable, passa a ser un agent contaminant que s'ha de tractar com un residu perillós; i una altra part queda mesclada en l'aire en forma de partícules diminutes que augmenten l'efecte hivernacle(1) sobre la terra i el perill de pluges àcides(2).

Dels fems urbans pràcticament tot és reciclable i recuperable. El 60% aproximadament és matèria orgànica de la que se'n pot fer compost per a l'agricultura, el 16,5% és paper i cartró, que a Mallorca pot ésser reciclat; el 4,5% és vidre, també reciclable a Mallorca; el 5,5% és plàstic, que si el Govern Balear volgués, aviat també podríem reciclar a la nostra illa; el 4% són metalls, reciclables a la península, el 1,5% són pedaçs, que se'n pot fer cel·lulosa també a la península, i el 8% restant són no classificats.

Es necessari que comencem a recuperar tot allò que poguem dels fems, i per això és necessari fer la recollida selectiva, i que no es mesclin i capolin junts els diversos materials.

El reciclatge té un doble benefici ecològic, estalviar matèries primeres i recursos naturals, i evitar la degradació ambiental. S'ha de plantejar com un benefici social de cara al futur, i de la mateixa manera que els abocadors no són un negoci públic, tampoc hem d'esperar que la recollida selectiva ho sigui. Mantenir el principi que la millor solució al problema és la que nos costi manco temps i doblers, és una inconsciència que pagaran cara les generacions futures.

Les matèries reciclades, per a que puguin competir en el mercat amb les verges, precisen un cert tractament i cost econòmic

que han d'assumir els ajuntaments i les diferents administracions. En el cas del vidre s'ha de rentar, separar per colors i capolar a una certa mida. Els metalls s'han de triar i compactar. El paper s'ha de triar, classificar per qualitats i triturar abans d'embalar.

Tots els ajuntaments podrien fer avui recollida selectiva, certament no de totes les matèries reciclables, però sí de les que ja hi ha experiències, com són el paper, el vidre i la ferralla. Tan sols manca que ho decideixin, organitzin, o facin públiques les formes amb què la gent podem col·laborar.

Seria bo per al poble que l'Ajuntament no se torbàs molt a fer-ho. Hi ha altres ajuntaments a Mallorca que ja ho fan, en magatzems on la gent s'encarrega de dur-ho, o en dies assenyalats passen per les cases a fer la recollida. No cal que sigui l'ideal, ja ho perfeccionarem. El que importa és començar, i no esperar que caigui de la post i un dia haguem de passar comptes del món que deixam a les generacions futures.

Guillem Ramis

1 Efecte hivernacle: augment de la temperatura de la terra degut a la retenció de la calor dels rajos solars, causada per les partícules de diòxid de carbó que estan en suspensió en l'aire

2 Pluja àcida: en determinades condicions atmosfèriques, les partícules contaminants que hi ha en suspensió -diòxid de sofre, monòxid de carbó, etc...- provinents de les diverses combustions reaccionen i es transformen en àcids, provocant que les pluges siguin àcides. En el nord d'Europa el mal s'ha notat en la contaminació de rius i llacs, i en la defoliació de boscos, però és un mal que, més poc o més molt, ja nos arriba a tots els països.

B A L E S A **AGRUPACIÓ BALEAR, S.A.**

TROSSEJADORA DE GARROVES

ADOBS

PRODUCTES AGRÍCOLES

INSECTICIDES, RATICIDES, FUNGICIDES

**VENDA AL DETALL
A PREUS DE MAJORISTA**

Carretera Palma - Inca Km. 13,8 - Tel. 62 03 50 - SANTA MARIA DEL CAMÍ

Josep Matas: la intel·ligència americana

En Pep reconeix que un dels problemes que té és que en moltes coses no va a la mateixa velocitat que la resta de la gent, i més trobant-se aquí a Santa Maria i a Mallorca. Efectivament, he de reconèixer que m'ha costat de seguir-lo. Amb el seu mallorquí amarat de la sintaxi anglesa és capaç d'emetre una quantitat d'informació enorme en pocs segons, i si a la circumstància hi afegiu el fet de que bona part d'aquesta informació probablement resultarà sorprenent per a l'interlocutor comprendreu perquè no em serà gens fàcil resumir l'entrevista que varem mantenir i que fou, d'altra banda, prou interessant.

No he pogut constatar el grau de coneixença que el poble té d'en Pep Matas però és probable que sigui escàs donada la seva llarga absència i el seu retorn relativament recent a Santa Maria. A mi me n'havien parlat, però el dia que el vaig entrevistar va ser la primera vegada que el vaig veure. Una hora i mitja de diàleg és ben poca cosa per parlar d'una persona, però en el cas d'en Pep evidentment hi ha un detall que enlluerna tot d'una: la seva intel·ligència americana. Sembla evident que ningú no passa com ell prop de vint anys a Pittsburgh (United States of America) sense sortir-ne profundament marcat.

- Vaig néixer l'any 1.953 al carrer de Sant Josep de Santa Maria del Camí. Vaig anar a l'Escoleta i després a l'Escola Graduada fins els deu anys.

" Hi ha certes coses per les quals té un gran valor per a mi poder dir que no hi he passat.

- Bon estudiant, supòs...
- Una de dues: o era el primer de la classe o era el darrer de la classe. Sabia què era allò que li agradava al professor i, normalment, li feia el seu gust.

- Següents estudis?

" A l'escola si no era el primer de la classe, era el darrer."

- Al Seminari.
- Vocacional?
- Jo què sé! Si un és rus es fica al K.G.B., si és americà a la N.A.S.A. Jo era mallorquí i vaig imaginar que al Seminari m'ensenyarien alguna cosa. Hi vaig passar quatre anys intern.

- T'agradava?
- Vegetava. Després d'acabar el Batxillerat a l'institut Ramon Llull i als setze anys vaig començar a fer feina de

caixer a "Viajes Iberia", amb en Fluxà. Va ser repugnant. Jo portava la doble comptabilitat. Apart d'això, vaig tenir ocasió de presenciar contínues estafes. Encara me'n record de tres-cents turistes americans que contractaren amb l'agència un viatge d'anada i tornada a l'Alger amb avió. Varem rebre un avís de que a l'Alger hi havia còllera i que per entrar dins el país era necessari vacunar-se. Els responsables de l'agència no varen dir res i els americans pujaren a l'avió desconixent la qüestió. En arribar a l'Alger no els deixaren entrar al país i els retornaren directament cap a Mallorca. Però el viatge turístic l'agència ja l'havia cobrat i no va voler tornar una pesseta. A damunt, no va haver de pagar el guia, ni el restaurant, ni res de res. Va ser un negoci "redó".

- Per tot això emigrareu a Amèrica?

- No només per això. Tenia 21 anys i no volia fer el servei militar, no volia jurar bandera. Si jo jur una bandera, sigui la que sigui, aquest jura ment jo li donc una gran transcendència i implica que si cal donaré la vida per allò i jo no volia jurar la bandera espanyola. Hi ha certes coses per les quals té un gran valor per a mi poder dir que no hi he passat.

- I, a Pittsburgh, no t'enyoraves?

- Què val! Vaig començar a fer feina en agències de viatges a la vegada que preparava la meua Llicenciatura en Turisme, que vaig obtenir sis anys més tard en rebre el "Certifyde Travel Con-

FERRETERIA I ELECTRODOMÈSTICS

CAN XIC

ELS OFEREIX: Reg, llempisteria, mobles auxiliars, drogueria, mobles de bany i molts d'altres útils

Av. Jaume III - Tel. 14 00 45 - SANTA MARIA

celer", màxim títol acadèmic en la disciplina turística. Després va resultar que aquí no me'l varen voler convalidar perquè no tenia idiomes, ja que allà no tenen importància a l'hora d'obtenir la titulació i aquí sí.

- Treballaves sempre per altri o per compte propi?

- Per altri els primers tres anys. Després vaig montar la meua pròpia agència, primer petita i després anà creixent, fins l'any 84 en què dos clients em deixaren penjats uns pagaments importants i es declarà una crisi que em va obligar a tancar.

- I aleshores què vares fer?

- En aquells temps jo ja sabia bastant informàtica i vaig tenir la sort d'enganxar dues primeríssimes empreses internacionals de fabricació de sabates (la Nike i la U.S.M.) que em contractaren per a treballar per a ells en el camp de la Informàtica i de la Enginyeria Informàtica. Aquesta feina m'exigia viatjar molt arreu del món, però jo encantat perquè m'agrada passejar-me. Basta dir que

---

"Viatjant arreu del món he après a tenir cura de les coses."

---

aleshores jo tenia passaport americà i permís de residència al Brasil i a Tailàndia al mateix temps. Una experiència interessant varen ser els sis mesos que vaig passar a Tiflis (República Soviètica de Geòrgia), període durant el qual vaig tenir ocasió de viatjar en el "Transiberià" de Tashkent a Vladivostok.

- Me fas enveja, ara. Explica'ns una mica aquest viatge.

- Era el mes de Setembre. Les màquines eren velles però robustes. Els vagons estaven equipats amb estufes per al tret. La gent feia les menjades dins el tren. M'agradava baixar als pobles fets de casetes de fusta pintades de color de cel i parlar amb la gent. Mentre el paisatge va ser àrid la població era musulmana, però mesclats amb russos. Més endavant, amb els boscos i les muntanyes a tocar de la Xina i Mongòlia els ulls de la gent s'estiren. Vladivostokem va recordar San Diego: vaixells de guerra i maquinària militar per tot. Ah! I saps una cosa? Al nord de Sibèria va gent que

troba or i pells i ho ven al govern central de la U.R.S.S a bon preu. D'aquesta manera es fan millo naris. La frontera xino-soviètica sempre està tancada i vigilada, la gent només la travessa quan el riu que fa de separació es congela i passen a peu a l'altre costat.

- Què has après especialment viatjant arreu del món?

- He après bàsicament una cosa: si un bon dia et trobes a Tailàndia i tens a la teua disposició un televisor, saps que en aquell indret remot de món si el televisor s'espenya l'hauràs d'arreglar per tu mateix amb els teus propis mitjans perquè probablement ni trobaràs un altre televisor ni trobaràs ningú que t'arregli el teu que s'ha espentat. La conseqüència més immediata d'això és que vas molt alerta amb el teu televisor, si li has de canviar una làmpara ho fas amb una extrema delicadesa perquè saps que qual-

sevol error, qualsevol gest imprecís pot ser fatal, ja que si espenyes la làmpara no en trobaràs d'altra i et quedaràs sense televisor. Aquesta delicadesa, aquesta meticulositat en fer les coses és la cosa més important que he après. Quan faig una cosa els meus cinc sentits estan amb allò, estic mentalitzat de que la meua feina exigeix tota la meua capacitat de fer les coses bé.

- Quantes vegades vares tornar a Mallorca d'ençà que t'instal·lares a Pittsburgh?

- Venia cada dos o tres anys. Des de l'època en què vaig marxar als Estats Units el canvi més positiu que es nota aquí és que s'ha revaloritzat la pesseta adequadament. Abans la pesseta no valia res, ara compta amb un poder adquisitiu molt acceptable a nivell mundial.

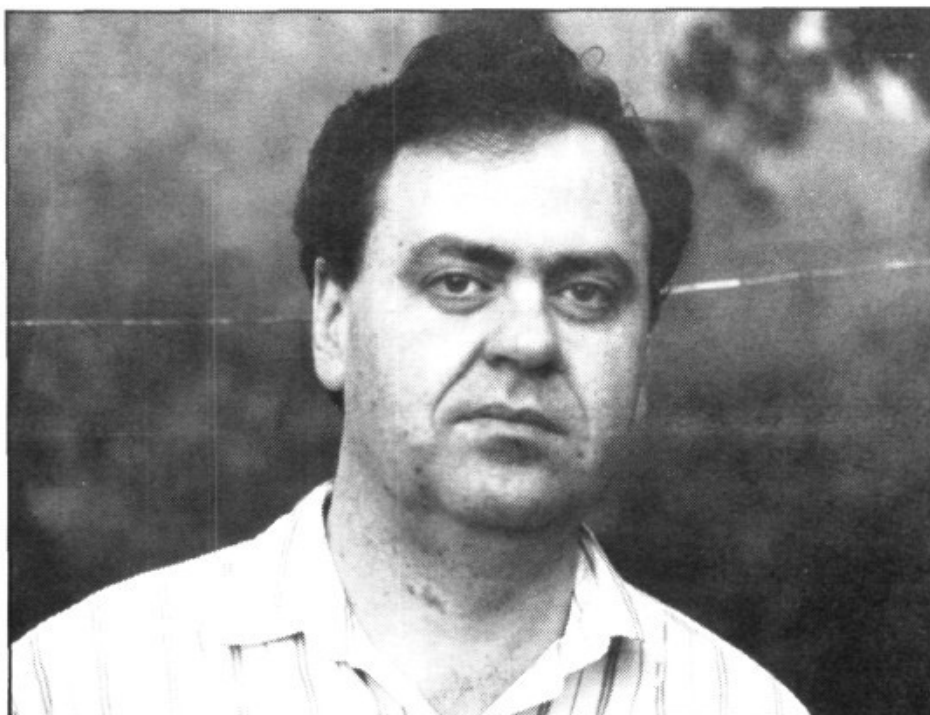
- Quantes llengües coneixes?

- Apart del català, el castellà i l'anglès, domino quasi a la perfecció el portuguès i em defenso prou bé amb l'italià, alemany i el francès. M'adapto fàcilment a les llengües, soc molt comunicatiu, m'agrada parlar amb la gent i això també ajuda. Fins i tot tenc escrit un diccionari de termes relacionats amb la indústria de la sabata que consta de vuit-centes paraules en castellà, anglès, francès i alemany.

- També escrius quan tens una estona?

- Tenc publicat un llibre sobre negocis de vuit-centes pàgines. Resulta que que vaig elaborar una tesi per al meu Master en Turisme i el meu professor va considerar que el meu treball era prou interessant. Aquest va ser l'embrió del meu llibre, d'on va sortir la redacció dels primers capítols. Posteriorment al llarg dels anys vaig anar ampliant aquest treball amb nous conceptes fins a formar tot un llibre del que primer se'n varen editar només cent exemplars i després fins a set mil. Fins i tot es va usar com a llibre de text als Estats Units. Es un llibre on vaig procurar que els conceptes fossin

no pinta res. L'administració és poc receptiva i no funciona. L'altre dia vaig anar a la Conselleria d'Agricultura i vaig montar un escàndol per tal de que me tornassin les quatre-centes pessetes que havia hagut de pagar per aquestes bosses que instal·len contra els insectes, perquè no havien servit absolutament per res. Aquesta gent pretenen dir als pagesos allò que han de sembrar i allò que no han de sembrar quan ells són els primers que des de l'administració s'estan carregant l'equilibri ecològic. Un altre exemple: els vaig proposar la possibilitat de montar un "criadero" de gambes del mateix estil dels que he vist funcionar al Brasil amb gran èxit, basat en alimentar les gambes amb blat de les índies fins a obtenir un bon resultat en el producte final, pensant que aquí a Mallorca això podria funcionar com a indústria tan bé com funciona al Brasil... em varen dir que no tenien doblers per al projecte,

vull dir doblers de veres, en efectiu i tot d'una.

- Vols dir que les gambes alimentades amb blat de les índies són bones?

- Molt bones, ja ho crec! L'únic

" Un llibre meu ha estat

llibre de text als E.E.U.U."

clars i concisos, sempre he considerat que si no pots explicar una cosa concreta en cinc paraules val més que no l'expliquis.

- Què tal t'has re-adaptat a Mallorca?

- Noto que mentalment en moltes coses no vaig a la mateixa velocitat que la resta de la gent. A part d'això, a Amèrica l'Individu és sagrat, mentre que aquí

" Si no pots dir una cosa en

cinc paraules val més que no

la diguis."

problema és que has de vigilar que no es mengin entre elles, perquè les grans es mengen les petites. Aquestes gambes són d'una voracitat tremenda, si dins el safareig on les cries hi tirassis un moix no en deixarien ni els ossos.

- Creus amb allò de l'"America Way of Life"?

Viver HORTUS

La major exposició de Mallorca
de plantes ornamentals

Cami de Ceanegra s/n. - Tel. 62 02 79

JOAN FORTEZA CAMPINS

Instal·lacions elèctriques
xarxes de baixa tensió
bombes submergides

Carrer Bartomeu Pasqual, 4 A - Tel. 62 09 39

" A Amèrica l'Individu és sagrat, aquí no."

- Totalment. La meua aspiració és sempre ésser el número 1 en la meua especialitat, m'agrada anar sempre més endavant que el competidor.

- Professionalment, a què et dediques ara?

- Faig el manteniment informàtic del Banesto. Volien que me'n cuidàs de les Balears i el Llevant, però m'estim més dedicar-me només a aquí.

- Què et semblen els polítics de per aquí?

- Funciona molt el camaleonisme. En tenim l'exemple amb el que han fet a Catalunya amb n'Angel Colom. Li han volgut prendre la seva originalitat, ha donat una idea interessant, tenia cinquanta periodistes pendents d'ell a Madrid i ara d'altres pretenen llevar-li bandera.

- He d'entendre que un home com tu, que

ha viscut tants d'anys fora de Mallorca, s'interessa per la qüestió nacionalista?

- Naturalment. És evident que Mallorca no és Espanya. Quan anava per València els ho planejava als valencians. Els deia: tu creus que Ceuta i Melilla són espanyoles? Em contestaven que sí. Els preguntava: tu acceptaries que un fill teu anàs a morir per defensar Ceuta i Melilla? Em contestaven que no. Aleshores, els deia jo, Ceuta i Melilla no són espanyoles i Mallorca no és Espanya. És una qüestió natural. El que passa és que aquí

"Crec en l'"America way of life": sempre vull arribar el primer."

---

el moviment nacionalista està mal enfocat, se'n hauria de fer de la qüestió un "causa populi", una cosa que implicàs a tothom i així els polítics també s'hi implicarien per força. La primera cosa que s'hauria de plantejar és el fet de que ser espanyols ens surt més car, aleshores s'haurien de recaptar firmes per dema-

---

" Entre els polítics d'aquí funciona molt el camaleonisme."

---

nar la supressió de les condicions econòmiques que provoquen que ser espanyols ens costi més doblers, demanar un estatus semblant als canaris, per exemple. Tothom firmaria per recolzar aquesta idea. I aconseguir això seria el moment de passar al segon escaló, que seria invocar el nostre fet diferencial lingüístic, cultural, geogràfic, etc... El problema més greu el representen els mili tars.

- En quin sentit?

- L'exemple de Croàcia els ha deixat ben clar quin hauria de ser el seu paper en cas de que proclamassin la independència.

Texte: Joan Serra Mercadal
Fotos: Rafel Pizà Ordinas

AJUNTAMENT DE STA MARIA DEL CAMI

AVANÇ D'ACTIVITATS PROGRAMADES

- Servei Municipal de Joventut -

- Conferència informativa sobre la objecció de consciència. Conferenciant: Carles Portala. Lloc: Sala de sessions de la Casa de la Vila. Data i hora: se comunicarà oportunament. Aquesta conferència informativa està destinada a tots els joves que encara no han arribat a l'edat de fer el servei militar i també a tots aquells que, havent ja complert el servei militar encara tinguin edat per ser cridats a files (fins els 34 anys).

- Servei Municipal de Cultura -

- Curs de cuina. Monitor: Miquel Frau. Lloc: Escola Graduada. Data: una sessió setmanal divendres o dissapte durant els mesos d'Octubre, Novembre i Desembre. Matrícula: 2.000 ptes. Informació: a la Casa de la Vila.

- Curs de ceràmica japonesa "Raku". Monitor: Vicenç Ferrer Vicedo. Data i duració: a partir de l'11 de Novembre durant un mes o mes i mig en règim de dues sessions setmanals. Lloc: Escola Graduada. Matrícula: 2.000 ptes. Informació: a la Casa de la Vila.

- Conferència: "L'experiència del Burundi", presentació del llibre de Miquel Parets "Els pobres i la Trinitat". Data: se comunicarà oportunament. Lloc: edifici municipal.

- Concert: Recital Líric a càrrec d'Andreu Bennàssar, Gabriel Aguilera i altres. Data: 6 de Desembre. Lloc: se comuni carà oportunament.

- Oferta formativa Mancomunitat del Raiguer -

- Curs d'Ajuda domiciliària. Data: d'octubre a desembre. Duració: 250 hores.

L'estiu del rock en català

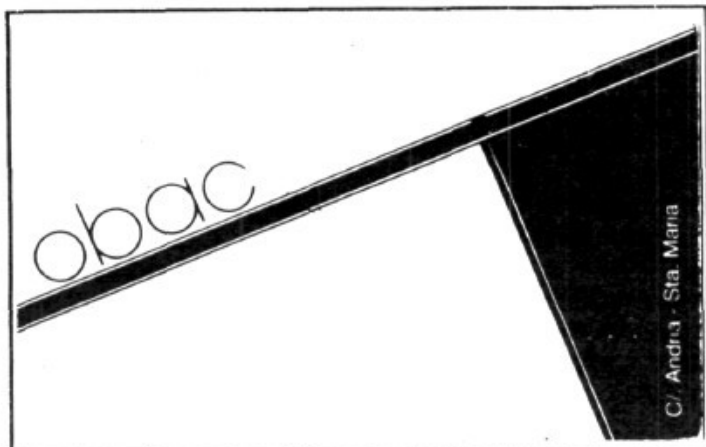
Parlar de que aquest estiu del 1991 és l'estiu del rock en català és bastant exagerat, perquè el rock en català a Catalunya ja duu uns quants d'anys, malgrat que als darrers anys i fruit del conveni dels propis grups de músics i la Generalitat nesqués Ressons, com a entitat que ajudava financerament els grups de rock en català. Però al mateix temps em sembla que aquest estiu sí que ha estat revelador del rock en català a Mallorca, han vingut els grups capdavaners Sopa de Cabra, Els Pets i també Tancat per defunció i Tradivarius, i els Ocults han fet matx per molts de pobles de l'illa -ja els caldria a més de dur marxa pel jovent, millorar la seva formació i qualitat musical-. A l'estiu de l'any passat parlar de rock en català a Mallorca era incipient i poc prometedor, basta recordar la poca assistència de públic a la Nit de Rock en Català de Lluçmajor i de la Final del Pop-Rock de Palma -on havent-hi els líders Sopa de Cabra, quasi no hi havia gent-. Les claus de l'èxit a Mallorca sembla que provenen del concurs Banc de Dades a Ràdio 4

-conduït per Joan Gelabert- que promocionava el rock català -dic promocionava perquè han assassinat ràdio 4, l'única a Balears íntegrament en català- però sobretot el fet de que algunes de les cançons de Sopa de Cabra sonassin als "CUARENTA PRINCIPALES", que dit sia de pas és una estratègia comercial, per a figurar-hi les cases comercials paguen diners, a major quantitat més amunt a la llista, i una estratègia més de la ràdio per a recaptar finances pel seu funcionament. Els

Sopa han sonat a les totes per moltes emissores, i són els més coneguts, i això és suficientment important per fer veure que cantar rock en català també es comercial i té èxit.

Però no sols hi ha Sopa de Cabra, sino que molts més grups a Catalunya, com són ELS PETS, SAU, SANG-TRAIT, TERRATREMOL, UMPAH-PAH, BARS, LA VELLA DIXIELAND, MICHELE MCCAIN, LA SALLSETA DEL POBLE SEC, TANCAT

MAGATZEM DE MATERIAL
DE CONSTRUCCIÓ

JOAQUIN ESTESO

CARRER DE L'ESGLÉSIA

PER DEFUNCIO, LAX'N'BUSTO, TRADIVARIUS, 972, FOLLIM FOLLAM, SAU, U-TOPICS, MI-TE'LS, PARKING, JAUME ESCALA, KITSCH, DB, LA MADAM, B-30, GRA FORT, DOS PASSOS, MALA IDEA, la ja clàssica Companyia Elèctrica Dharma. A València JOAN AMERIC, si no n'hi ha més. I a Mallorca amb OCULTS, LA FOSCA, TOTS SANTS, TUMBET, i a Menorca amb JA T'HO DIRE. Com podem veure hi ha una autèntica eclosió de grups de rock en català, molts d'ells amb LPs, que adesiara i de cada vegada més arriben a Mallorca. Sens dubte que és pot triar entre més d'una trentena de grups que fan rock en català, i d'altres grups que fan un poc de tot com els mallorquins de l'Orquestrina d'Algaida -que fan moltes cançons en català- o la barcelonina La Genuina.

Caldria que a Mallorca des de la Conselleria de Cultura del Govern Balear, CIM, es donàs un ferm impuls als grups que fan rock en català, ja que aquestes institucions han d'impulsar la normalització lingüística. Caldria que finançassin els discs dels grups mallorquins que fan rock en català. El rock en

català és un símptoma més del fet diferencial dels territoris que parlem el mateix idioma, la seva empenta fa molt per la recuperació de la llengua que ens han ensenyat els nostres pares.

Hi ha molts de grups de rock en català, no ens quedem únicament amb els que han gaudit d'una bona promoció

com Sopa de Cabra i Els Pets, intentem conèixer la resta de grups. Ja ens agradaria que a les revetles mallorquines de l'any qui vé n'hi hagués molts més, i que els grups mallorquins poguessin actuar més. Sobretot ara que aquest estiu ha revitalitzat les revetles als pobles, que d'uns anys ençà han agafat molta empena i participació.

LLORENÇ SANS

Reis Catòlics, 59 4.ª - 1.ª
Telèfon 24 68 74
Palma de Mallorca

Instal·lacions - Pressuposts
Reparacions

Instal·lacions BOMBES
SUMERGIDES

Carrer Casanovas, 21
Telèfon 62 06 02
Santa Maria del Camí

Fusteria

Martorell

Taller:
Bartomeu Pasqual

Tenda:
Carrer Llarg, 89

El constipat comú

El constipat és una infecció vírica dels conductes nasals i el coll que provoca esternuts, estossecc, i inclús febre. A vegades pot aparèixer ronquera i mal de cap, o bé problemes a l'hora de dormir i d'ingerir aliments degut a la congestió nasal.

La seva evolució és típica. Durant els primers dies els nens presenten congestió nasal, mal de coll, febre moderada i decaïment, i posteriorment milloren i transformen la secreció nasal líquida en espessa i groga o verda, mentre continua l'estossecc durant un parell de dies, sobretot a la nit.

Més de dos-cents virus poden causar el refredament, per tant, no és estrany que els nens tinguin constipats freqüents. De fet solen patir entre cinc i vuit constipats a l'any.

Alguns són lleus i duren només uns dies, mentre que d'altres poden continuar amb estossecc i congestió nasal durant setmanes. Els nens que sofreixen constipats amb freqüència no tenen cap malaltia, es contagien d'altres persones i són sobretot les guarderies i les escoles els focus de transmissió.

La majoria dels nens superen els constipats sense cap tipus de problema. La complicació més freqüent que pot aparèixer després d'alguns dies és una infecció de l'oïda que es manifestarà per irritabilitat, dolor i reaparició de la febre. Una altra complicació menys habitual és la pneumònia. En aquest cas el nen presentarà febre superior a 39º i una respiració ràpida i difícil (es considera ràpida si el nen respira més de quaranta vegades per minut, i difícil si es pot observar el moviment exagerat del pit en respirar).

En ocasions el nen presenta sinusitis, encara que afecta sobretot a nens majors de dos anys. En són símptomes el mal de cap, febre, i mucositat espessa verda o groga.

Es un constipat una al·lèrgia?

Quan els constipats sorgeixen amb freqüència i persisteixen són difícils de distingir d'una al·lèrgia, encara que hem de tenir en compte que aquestes solen causar congestió nasal estacional (per exemple, cada primavera), estossecc, esternuts i conjuntivitis. Els nens amb al·lèrgia no tenen febre, els símptomes duren més de dues setmanes, i es presenta en determinades famílies amb antecedents al·lèrgics.

Quan s'ha de cridar el pediatre?

S'ha de cridar el metge amb urgència:

- si el nen té febre superior als 40º
- si és menor de dos mesos i té febre per damunt dels 38º
- si té gran dificultat en respirar
- si està molt irritable i no som capaçs de tranquil·litzar-lo, o està dormint i no aconseguim despertar-lo

Ha de consultar amb el seu metge:

- si el nen té mal d'oïda o un fort mal de cap
- si presenta mucositat groga o pus als ulls
- si manté febre més de quatre dies
- si la pell dels orificis nasals està infectada
- si hi ha un canvi en la seva forma habitual de respirar.

Com tractar el refredat?

El repòs al llit no és necessari els nens majors que es troben bé han d'anar al col·legi mentre que la febre, l'estossecc i altres símptomes no interfereixin l'activitat escolar. Els nens petits que vagin a la guarderia han d'estar a casa els dos o tres primers dies pel risc que suposa el contagi. Se'ls ha de subministrar abundants líquids per fluidificar les secrecions i disminuir l'estossecc.

Algunes "velles receptes" com la mel o el te amb llimona poden ésser útils. No s'alarmi si el nen no ingereix massa aliments sòlids.

Si la febre és major de 38º li ha d'administrar paracetamol (apiretal, febrectal, termalgin...) en dosis correctes segons el pes, cada quatre o sis hores. Als nens majors convé ensenyar-los a mocar-se el nas, als més petits utilitzar un humidificador o vaporitzador d'aigua per fluidificar les secrecions. Les gotes nasals de sèrum fisiològic o aigua salada són útils. Com que els nens constipats solen tenir dificultats a l'hora de menjar i dormir, aquestes tècniques són més efectives quan s'utilitzen abans de les menjades i als vespres.

Quant a l'administració de medicaments no s'aconsella en nens menors de sis mesos pel risc d'efectes secundaris, en realitat no hi ha emdicaments que redueixin la duració del

**SA
GERRERIA**
CERÀMICA SERRA

*Carretera d'Inca
Tel. 62 01 71*

CONFECCIONS

VICÉ

MODA JOVE

refredat. Si administra anticatarrals al seu fill haurà de tenir en compte:

- utilitzar-los en el moment de major necessitat (abans d'anar a dormir)
- administrar la dosi adequada per l'edat i el pes
- si els medicaments no són efectius després d'un dia, deixi d'administrar-los
- suspengui la medicació quan l'infant es trobi millor
- en qualsevol cas, no administri medicaments més de tres dies

Hi ha quatre tipus de medicaments contra el constipat: antihistamínics (per dessecar les secrecions), descongestionants (per reduir la inflamació), expectorants (per fluidificar les secrecions), i els antitussígens.

Hem de saber que:

Els antihistamínics no serveixen en el constipat comú, només són útils en nens amb al·lèrgies, i sovint produeixen somnolència. Els descongestionants poden ajudar una mica, i s'administren en forma de gotes nasals, xrops o tablettes. Si utilitza un descongestionant oral, n'ha de triar un que no estigui mesclat amb un antihistamínic perquè pot provocar excitació. Els expectorants no fan efecte, per tant no s'utilitzen. Els antitussígens no són necessaris generalment ja que l'estossec és un mecanisme útil per a eliminar les secrecions.

Altres medicaments que no tenen eficàcia per prevenir i tractar el constipat comú són els antibiòtics, les vitamines, i les fregues al pit.

Els refredaments són universals i de curta durada, i és un procés benigne i obligat en el nen.

Dra. Juana María Román
pediatra

**VIVERS
SANTA
MARIA**
SAT 2117

Carretera de Bunyola, Km. 1

Telèfon 14 00 41

FUSTERIA SEBASTIÀ FERRER

PORTES, PERSIANES, MOBLES DE CUINA
ESTANTERIES, TOT EN FUSTA

Joan Mesquida, 67 (camí des Coscois) Tel. 14 03 64

perruqueria

El cuidat del cabell després de l'estiu

Després de l'estiu el cabell necessita un tractament adequat que el pugui beneficiar. El 97% del cabell està format per proteïnes, cosa que indica la importància d'aquesta substància també a la nostra alimentació. Es troben sobretot a la carn, el pollastre, el peix, el formatge i els ous, així com les nous, llavors, cereals i mongetes. De fet, amb l'aport necessari de proteïnes, greixos i hidrats de carboni, la quantitat de vitamines és mínima. La deficiència d'una sola vitaminapot afectar i perjudicar tot el cos.

El ferro fou el primer mineral que els metges receptaren, ja en 1831, quan es provaren que la seva deficiència podia provocar anèmia, i que les dones, especialment durant els anys de fecunditat, tenien més risc de tenir-la. La sang anèmica no aporta el suficient oxigen, i amb freqüència provoca la caiguda del cabell.

Per això és necessari, aparte d'agafar una bona dieta després de l'estiu, també tenir en compte que la dieta sia adequada per al cabell, que per excés de contacte amb el sol, l'aigua, etc... es pot veure perjudicat.

Miquel Sastre
diplomata cosmetologia

**GUILLERMO
DE LA FUENTE
FOTOGRAFO**

Sa Matança s/n. tel. 14 00 96

OBERT DE 16 A 20 h.

Una il·lusió feta realitat: anar al Burundi

Dia 12 de juliol va partir cap al Burundi na Cati Salom Parets, on va estar-hi un més. Per això, per a que mos ho contàs, vàrem quedar per veure-mos.

Es un dia feiner i fa una nit tancada. M'espera quasi a sa porta. Em fas passar, mos acomodam a dins es menjador. Aviat entram en tema, emperò na Cati té a devora un testimoni d'un viatge que ben segur serà per ella inoblidable. Em mostra dos àlbums de fotos amb textos que agafà des seu diari que va fer durant aquells dies, que queda transformat així en dos toms d'un diari il·lustrat. Hi peg una ullada. Pareix que seria difícil transcriure aquelles imatges, però quan na Cati em va contant i comentant, totes aquelles instantànies van cobrant vida. Ara ja tenien un abans i un després.

Com mos diu ella:

Burundi és conegut també com el país dels mil pujols. Es troba situat en ple cor d'Àfrica, devora es llac Tanganica, Tanzània, el Zaire i Ruanda. Sa seva extensió és com 10 vegades Mallorca, i sa seva població també supera sa mallorquina en 10 vegades.

Ets ulls de na Cati brillen recordant que ha sentit bategar es cor d'Àfrica. Sa població se divideix en tres grans grups. Es baixos (Hutu) són es sector predominant. Es baixos (Tutsi) que comanden, i després hi ha un autèntic tercer món compost per pigmeus (batues).

Com va esser es viatge?

Només arribar a s'aeroport un ja se'n dóna compte que està arribant a un lloc molt especial, es tercer món. No hi havia màquines ni res, tot se feia manual. Sa recollida de maletes va ser un autèntic desastre.

Donant volta a ses primeres fotos de s'àlbum està clar que era es presagi d'una autèntica aventura. feim una pausa. Com va ser que se't va ocórrer anar a Burundi?

Pot esser, o segur, pe's meus tios, em varen motivar molt.

Tots coneixem o hem sentit xerrar de'n Miquel Parets, que fa trenta anys que és al Burundi. I ja que es seu hi anava, na Cati va decidir anar-hi.

Com vos tractava sa gent?

Més que bé. Potser que fóssim ets únics blancs per aquells poblats, i això els

despertava molta de curiositat. Tot d'una que mos veien s'acostaven, i estaven molt satisfets si agafaves i tenies damunt qualcun des seus fillets. Potser que quan siuguin grans es seus pares les diran que un dia es blancs les tengueren.

Seguim miramnt ses fotos: *Mira, això són ses "muhongues", són unes plantacions, davell es pujols on ses dones hi fan feina, semblant i segant.*

Alç es cap i deman: "i ets homes?"

Ahl, se passegen en bicicleta. Assombrós, no? És curiós, però a vegades inclús són elles que se senten malament si ells s'acosten dins es seu terreny.

Els costa molt aprendre. Sa majoria vivien dins s'autèntica misèria dins cabanyes o barraques, o bé fent cases de totxos, una cosa molt extesa, ja que els fan a mà, d'argila, aprofitant sa terra des formiguers. Això provoca que dins es totxos cruus (només se sequen a n'es sol) hi segueixin vivint ses termites, i poc a poc se'n cuidaran d'anar destruint allò que tant ha costat de construir.

Es difícil per noltros entendre-los. Seria més fàcil no agafar sa terra des formiguers, no t'ho pareix? Tenen es seus costums, com per exemple, quan a un home li agrada una dona o una al·loteta (se casen molt joves) se'n va a ca seva i ofereix una quantitat determinada de vaques. Segons sa quantitat, si a sa família li pareix bé, es tracte queda establir, i s'al·lota s'haurà de casar amb ell.

Em xoca una foto que hi ha de tota una família, com podriem dir? inclús ben

vestits. Hi ha es papà, sa mamà, i es cinc ninets. Na Cati se posa a riure.

Saps? aquesta família mos va convidar a ca seva a dinar, va ser una experiència inoblidable. Mos donaren lo millor que pogueren. Es menú consistí en posar dins una olla es següents ingredients: plàtans, patates, moniatos, arrels de iuca, ciurons, mongetes vermelles, i tot trempat amb oli de ricí, fent una "ensegonada", i després cadascú agafà una embosta d'aquella pasta per a fer més germanor.

Com vos sentíeu per allà?

Sa veritat que sa primera setmana inclús vaig pensar en tornar, va ser molt dur. Ambientar-te dins un lloc com aquest costa, inclús es teu cos no hi està massa d'acord.

Una de ses coses més dures va ser una visita que férem a un hospital de malalts de poliomielitis. Tants de nins de moix perquè no podien caminar, i tants pocs recursos! Un dia també anàrem a veure

ses fonts des naixement des Nil: ses caratates, es llacs. Era tot tan distint!

Emperò passada sa primera setmana mos hi avesarem, a menjar amb ses mans, a menjar coses rares, en qualque ocasió a dormir en terra, a no dutxar-mos, i a no poder telefonar, perquè en tot es país hi ha tres telèfons. Era tota una experiència cada dia que passava.

Conta-mos qualque altra anècdota

Te diré que allà està molt mal vist que ses dones mostrin ses cames, noltros mos n'haviem duit bermudes, pensant en so clima; cosa que va suposar que vaig haver de dur sempre uns texans, que arribaren a aguantar-se drets.

També va ser molt agradable quan vaig tenir dins es braços una nineta que va néixer es mateix dia des meu aniversari. I una altra de molt divertida: un dia mos aturàrem a posar benzina a una rudimentària estació de servici. L'amo de sa benzineria va acotar es cap, mirà per sa finestreta, i acostant-se a n'el tio li digué "Quant en vols per ella?". El tio li seguí sa corrent: "i tu, què en donaries?". "Jo te'n don quatre vaques" suposava tota una fortuna.

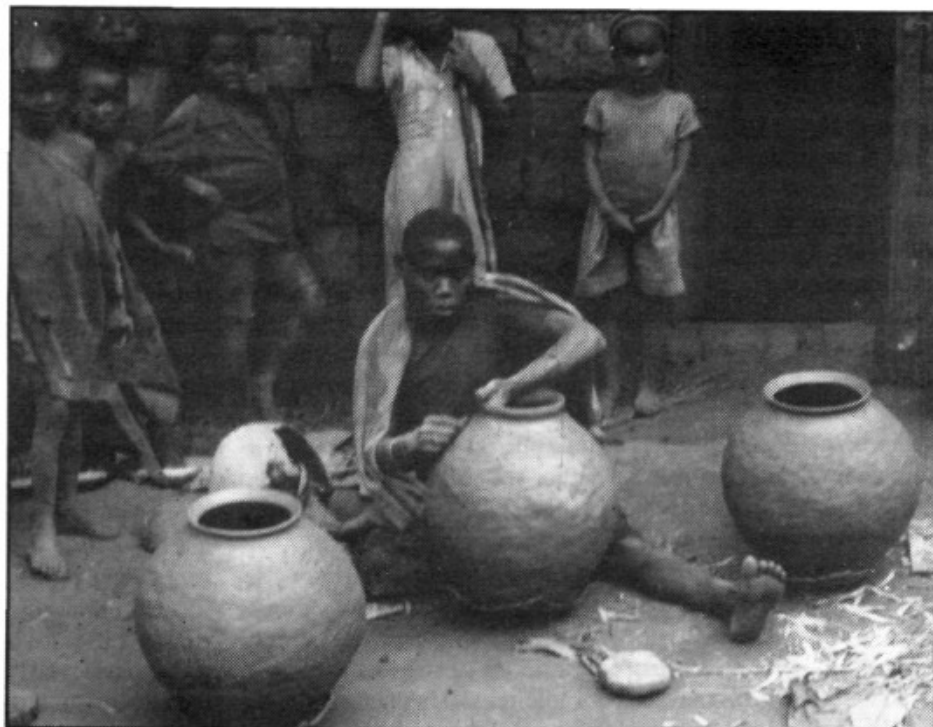
El que és cert és que na Cati podria seguir contant-mos coses durant molt de temps, però hem de posar fi, i ho farem amb unes lletres seves, perquè està clar que un viatge d'aquests et fa reflexionar.

.....per un país tan sols ens separen quatre hores, emperò quant a avanç n'hi almanco noranta.

.....tots sabem que es tracta d'un lloc del tercer món, on hi ha molta misèria, on sa gent ses mor de fam, de fred, de... però malgrat això ells sempre tenen el somriure, l'expressió de felicitat a les seves cares. Aquesta és una de les coses que podriem aprendre d'ells

Em fa un somriure. Gràcies, Cati.

MAC

Centre de reconeixement
mèdic psicològic
per a permisos de conduir
i llicències d'armes

DIMARTS I DIVENDRES DE 20 A 21 HORES

Recordi que ha de dur: - D.N.I.

- 1 fotografia
- lents correctores, si n'usa

Plaça Caidos, 3

Tel. 62 04 15

CONSTRUCCIONS

MATEU GARCIA LLINAS

Cuartel, 1º, nº. 12 (Camí de Coanegra)
Telèfon: 62 08 83

Molt més del que ens podiem imaginar

"Ràdio Nacional d'Espanya: tot el que et puguis imaginar" deia la publicitat de la ràdio pública espanyola. Però la realitat ha anat més enllà de la publicitat, i ha resultat ésser molt més del que ens podiem imaginar. Mesos després de la reconversió de Radio 3, que consistí en eliminar totes les veus contestatàries, alternatives i discrepans d'aquesta emissora espanyola; els dirigents de l'ens públic ens varen sorprendre amb un nou atemptat contra l'audiència, digne de la més despreciable de les dictadures.

L'acció va ser comesa amb nocturnitat, premeditació i alevosia, sense previ avís, dins el més pur estil del més mal parit dels delinqüents. Tancaren Ràdio 4. Posaren una estúpida excusa que ni tan sols volem mencionar. I es quedaren tan amples, tan demòcrates i tan constitucionals com sempre.

I d'aquesta manera, tan increïble, a Mallorca ens hem vist privats d'escoltar l'única emissora d'abast insular que emetia en la nostra llengua, des de la nostra illa, amb el nostre accent, i que parlava dels nostres temes, de les nostres inquietuds i problemes. Ara, si volem sentir ràdio en català, ha de ser amb accent peninsular, i gràcies al fet que Voltor instal·là repetidors a Alfàbia de les Emissores de la Generalitat: Catalunya Ràdio, FM 94.8; Catalunya Música, FM 88.8; i RAC 105, FM 106.8. Donam les freqüències per què comproveu que encara hi són. Les autoritats espanyoles són capaces de fer tancar els repetidors qualsevol dia amb qualsevol excusa, o deixar que hi vagi un Martorell qualsevol amb una llauna de benzina.

Les protestes no es varen fer esperar. El fet era prou greu, i va indignar amples sectors de la societat mallorquina. També l'Ajuntament de Santa Maria, per unanimitat, va fer la seva queixa pel tancament de ràdio 4. Però tot ha quedat en això, simples protestes. Tanmateix els de RTVE no han modificat la seva actitud. Ara, de totes maneres, diuen que a Radio 5, a l'ona mitja, emetrà més hores en català. Però així i tot, en cas que sigui vera, hi haurem sortit perdent.

Mentrestant, els qui escoltavem Ràdio 4 ens hem quedat sense programes que ja eren entranyables per a l'audiència. Els matins ja no són el mateix sense na Mila Melero i el seu "Son Matí Nou", i després de dinar ja no podem sentir les ocurrències d'en Cardell a "Total quatre", ni podem passar els horabaixes amb les delicioses cançons d'Area Mediterrània i la parsi-

mònia del seu locutor Joan Manresa... i més programes que el que escriu el present article no coneixia, perquè tampoc està enganxat a la ràdio dia i nit.

De tota manera el problema de fons és més greu: és un senzillament una brutal manca de sobirania nacional. Els mitjans de comunicació, com tantes altres coses, estan en mans d'empreses pesseteres i de governs que res tenen a veure amb la llengua i cultura de Mallorca ni dels Països Catalans. Estan en mans espanyoles; i encara que pretenen que nosaltres som tan espanyols com ells, amb els fets ens demostren tot el contrari: no els interessa ni la nostra llengua ni el nostre dialecte encara que s'omplin la boca amb paraules com respecte, democràcia, bilingüisme, fet diferencial, federalisme, estatut, i altres mentides i estafes. El que compta és que tant les empreses estatals com les privades que manegen els mitjans de comunicació en aquestes illes ens volen convertir tots en simples hispanoparlants, i no se n'amaguen gens.

I llavors encara tenen la santa barra d'afirmar que debats com el de l'autodeterminació són anacrònics i estan fora de lloc.

Mateu Vich

MIQUEL SANTANDREU

*Vespinos - Mobylettes
*Moto-serra ECHO
*Moto-cultor PIVA
*Vespa

Bernat de Sta. Eugènia, 126 - Tel. 62 00 77

BOUTIQUE

NOVA GENT

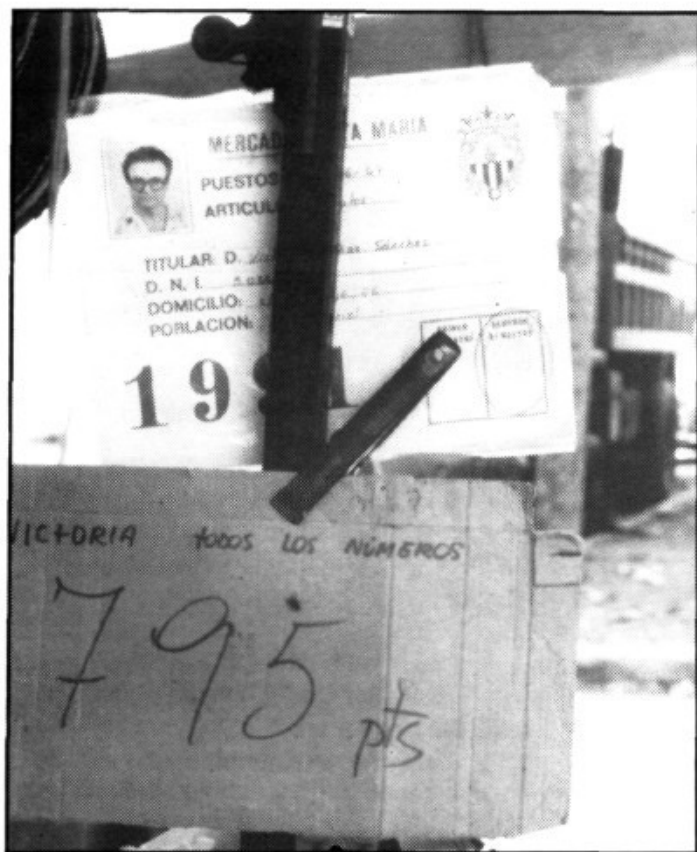
DISTRIBUIDOR OFICIAL

LEVI'S

Normalització? i arai

Els responsables de FEVE, empresa que encara depèn del govern d'Espanya, ja que no ha estat transferida a l'autònom fins hores d'ara, desconeixen totalment que la línia Palma Inca està a una illa, Mallorca, que té una llengua que no és el castellà, que pertany a una Comunitat Autònoma amb una Llei de Normalització Lingüística aprovada pel Parlament ja fa molt de temps. A ells els és ben igual. Han pujat el preu dels billets del tren, i n'han hagut d'imprimir de nous. En castellà, com si això fos el tren de Zamora o de Caravaca. I per si fos poc, amb faltes d'ortografia: Binissalem escrit amb una sola "s". Només haguera faltat que escrivissin "Puente de Inca" o "Marrachí" per acabar-li de donar un toc de coherència, i tenir uns billets de tren espanyols-espanyols.

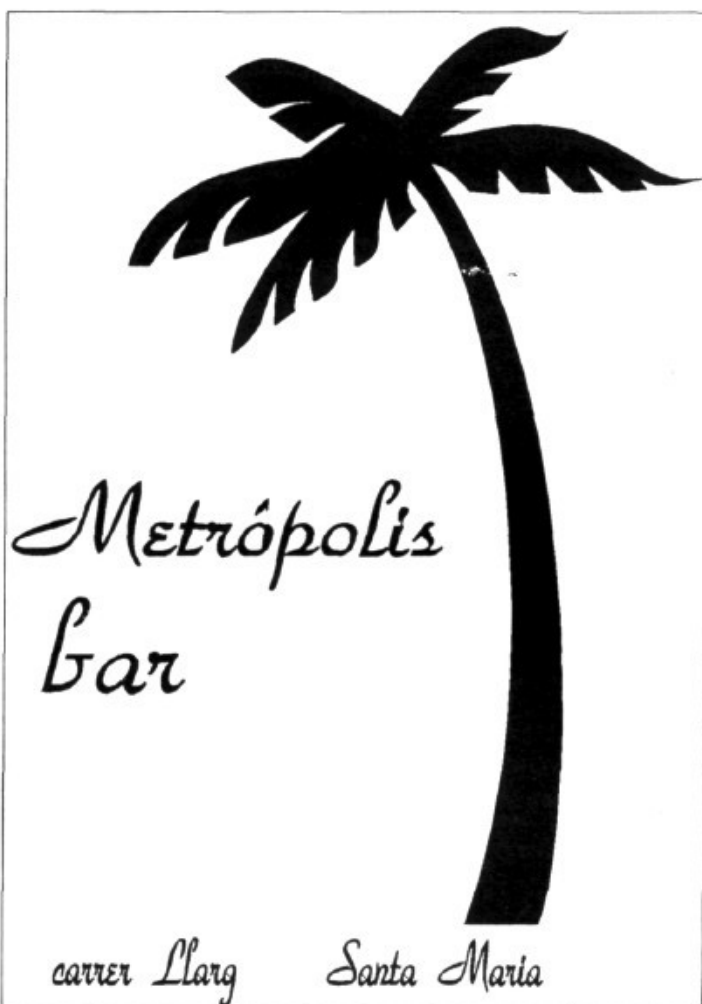

A l'Ajuntament la normalització encara no ha arribat a tots els racons. Observau, si no, el tiquet que donaven aquest estiu

a la piscina municipal. Del "verano" de 1989!, (en aquell temps governava el PP, tot s'ha de dir) i encara no els han acabat. Se devien pensar que a la piscina hi aniria una gentada? O es que volien fer molt de gasto a la impremta? el cas és que els tiquets continuen en espanyol i més que caducats.

I més paperassa desnormalitzada. Aquesta, al mercat, i amb data de 1991 (en aquests temps governa el PSM, tot s'ha de dir). I de què anam? fa molt de temps que l'Ajuntament es va pronunciar a favor de l'ús de la llengua catalana, i així ho ha fet moltes vegades des de bastants d'anys ençà. Tot ha de menester el seu temps, però sobretot amb les coses que es fan de cara al públic és necessària més rapidesa. No basta adherir-se a Campanyes de Normalització Lingüística, s'ha de normalitzar també, que vivim a Mallorca.

FORN - PASTISSERIA

BOVER

CA'N BLANCO

Carrer Miquel Dolç, 10

Tel. 62 12 08

Presentació dels equips

Dia 1 de setembre va tenir lloc la presentació del Futbol Club Santa Maria amb gran participació de gent. L'acte va començar amb la sortida de tots els equips al terreny de joc,

varen anar nomenant tots els jugadors, entrenadors i ajudants de les distintes categories. El president del club, en Toni Noguera va proseguir l'acte amb la presentació dels directius i el seus càrrecs dins la directiva: Joan Sedeño, Toni Miras i Toni Oliver, vice presidents; Josep Torreblanca, tresorer; Joaquim Morales, comptable; Toni Ripoll, secretari; Josep Miquel Vallespir, vice secretari; Pere Mesquida, Maties Canyelles i Maria Ferrer, vocals. A continuació el President va fer una exposició dels projectes per la present temporada: consolidar el nou equip de futbol 7, sobre el qual té moltes esperances ja que d'aquí sortiran els nous jugadors per la cantera. Millorar el nivell de joc i comportar-se el millor possible en l'aspecte esportiu i de disciplina, i superar l'esforç dels entrenadors i monitors. S'ha muntat un comitè de disciplina que té com a responsable en Joan Sedeño.

L'Ajuntament amb el Club de Futbol intentarà posar una escola de futbol per a tots de 6 i 7 anys, i creuen que aquest projecte se farà realitat aquest mateix any.

Després de la presentació va tenir lloc un partit entre el Santa Maria i La Salle de Palma. Finalment l'acte va concloure amb l'actuació del conjunt musical Canyamel i amb un petit refresc pels assistents.

AMATEURS

Domingo Martínez, Manuel Valiente, Xisco Muñoz, Nicolau Canyelles, Andreu Noguera, Epifani Mesquida, Nito Pizà, Sebastià Coll, Xavier Garcia, Rafel Estarells, Gabriel Canyelles, Antoni Martínez, Rafel Ramis, Josep Antoni Rodríguez, Miquel Canyelles, Josep Pallicer, Gabriel Moyà, Bartomeu Mateu, Ovídio Seon.

Entrenador: Fernando Cercos

FUTBOL 7

Antoni Vallespir, Alfons Miras, Víctor Sánchez, Antoni Vachiano, Sebastià Pizà, Francesc Forteza, Tomeu Mir, Ramon Garcia, David Santos, Joan Canyelles, Guillem Selles, Manuel Redondo, Pere Fiol, Tomeu Juan, Sebastià Pons, Bartomeu Canyelles.

Entrenador: Alfons Miras
Delegat: Josep Miquel Vallespir

BENJAMINS

Carles Suau, Antoni Barea, Josep Henares, Antoni Rosselló, Joan Mut, Guillem Torrellblanca, Melcior Serra, Roca Pizà, Joan Ferrer, Xavier Caballero, Josep Manuel Morales, Joan Manuel Jiménez, Joan Francesc Gervilla, Miquel Montes, Toni Rubí, Maties Ripoll.

Entrenador: Joan Mut

JUVENILS

Bartomeu Canyelles, Sebastià Redondo, Francesc Serrano, Rafel Estarelles, Pere Canyelles, Gustavo Serrano, Rafel Torres, Oscar Castro, Jordi Busquets, Joan Montes, Miquel Vich, Francesc Cladera, Miquel Amengual, Miquel Suau, Josep Alvarez, Toni Coll, Javier Alvarez

Entrenador: Ernesto
Delegat: Toni Miras

INFANTILS

Joan Fullana, Santi Vich, Sebastià Bibiloni, Joan Coll, Jaume Dolç, Francesc Torres, Julià Frau, Sergi Llop, Isidre Blesa, Lluç Puig, Sebastià Esteve, Martí Amer, Jaume Grimalt, Jaume Ordines, Manuel Gervilla, Josep Pere Ferragut, Blai Vera,

Entrenador: Joan Sedeño
Delegat: Biel Dolç

CADETS

Soler, Morales, Mas, Oliver, Redondo, Torres, Pañella, Sastre, Estarelles, Ripoll, Canyelles, Suau, Garcies.

Entrenador: Antoni Llabres
Delegats: Toni Oliver, Guillem Martorell.

mal començament de temporada

El futbol santamarier ha tengut un començament molt dolent, ja que els amateurs no han guanyat cap partit des que va començar la temporada. Els equips inferiors sí que han tengut qualche èxit, però no han començat la temporada encara, i només han disputat partits amistosos. Esperem que en la pròxima revista puguem donar millors resultats dels equips del Futbol Club Santa Maria i no haguem de donar males notícies.

Santa Maria té molt bona cantera per poder fer bon paper a totes les categories, ja que tenen molt bons jugadors. Anim i a guanyar!

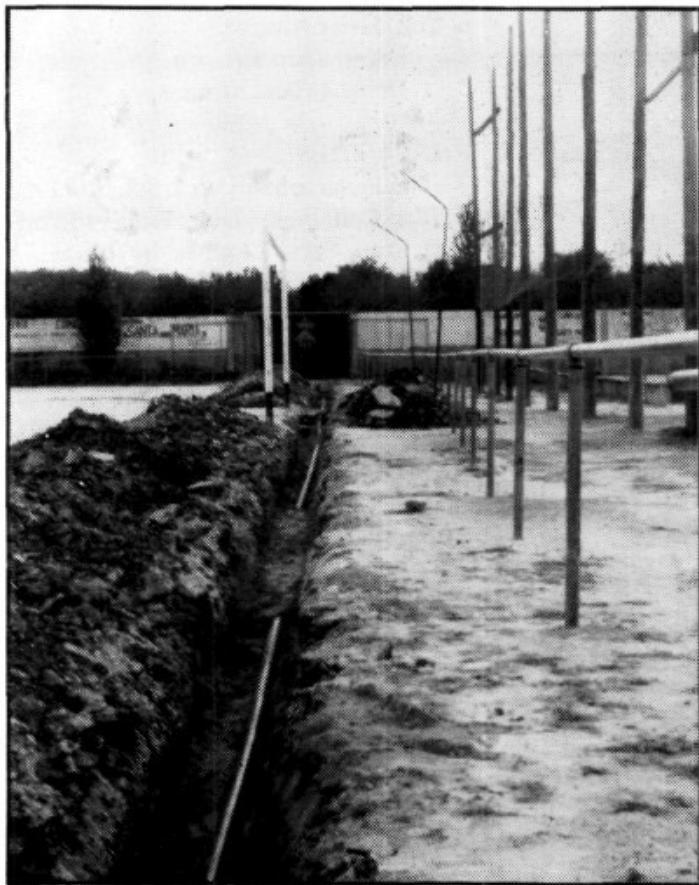
Agustí

Instal·lat el reg per aspersió al camp de futbol

El camp municipal d'esports Antoni Gelabert ja compta amb una instal·lació de reg per aspersió gràcies a les subvencions obtingudes de l'Ajuntament i altres institucions. La inauguració es va fer el mateix dia que la presentació de l'equip de futbol. L'acte va esser presidit pel batle i el regidor d'esports Benet Darder. Després que el president del club de futbol hagué fet el discurs sobre la nova instal·lació, es va proseguir a amollar els aspersors i a regar el terreny, abans de començar el partit d'inauguració de la nova instal·lació que varen disputar els equips Santa Maria i La Salle de Palma amb un resultat de 0 a 5 a favor dels visitants. Ara ja només fa falta que es comencin les obres dels vestidors dels esportistes.

Agustí

Sobre el culturisme

El culturisme és un dels esports més practicats a Santa Maria i més poc reconegut per la gent. Vàrem voler conèixer més aquest esport i ferem una visita a Joan Parets que des de molts d'anys

practica el culturisme.

Segons en Joan la majoria de gent té un concepte equivocat sobre el culturisme. Quan una persona diu que practica aquest esport tot d'una el pensament que se té és el d'un culturista de competició i no el d'una persona que va a un gimnàs per mantenir-se en forma, que és el que un 95% dels culturistes solen fer. Seria com fer una comparació entre un jove que practica el footing i un atleta com pugui ser en Ben Johnson.

Per aconseguir un cos com el de qualsevol culturista dels que solen sortir per les revistes, s'ha de fer una dieta molt estricta, molt de descans, i molt de entrenament. Per desenvolupar un múscul no només s'ha de tenir en compte el pes que aixeca, sino la tècnica de respiració i precisió amb l'exercici: val més qualitat que quantitat. Però ara el culturisme està embrutat per les hormones que fan que el cos d'un culturista que en pren se desenvolupi més aviat que el d'un altre que fa dieta menjant bé i practica molt l'esport.

Les hormones fan que la gent que fa dieta i practica l'esport sense injectar-se no pugui presentar-se als campionats, perquè les és impossible arribar a desenvolupar els músculs com a una persona que ha pres hormones. Les hormones son una de les coses més perjudicials per al cos. La substància que es fiquen dins el cos va a parar dins la carn, o entre la carn i la pell. Això fa que la testosterona pugi molt i el cos deixi de produir aquesta substància, també fa que desapareixi l'apetència sexual de la persona. Quan una persona que s'injecta pateix un grip o qualque malaltia que l'obligui a jeure, el cos se desinfla i quan es veu d'aquesta manera se torna injetar, i això crea una drogodependència.

En Joan va esser subcampió de Balears a l'any 88 i no s'ha tornat presentar a cap altre campionat perquè encara no s'ha implantat el control antidoping.

Des d'aquí volem animar a tots els culturistes a seguir amb aquest esport sense cap tipus de droga, tal com en Joan Parets ha fet fins ara, i arribar a aconseguir èxits jugant net, així com ha de ser.

Agustí

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

Ciclisme

Dia 14 de setembre va tenir lloc la competició ciclista que es va fer per les festes parroquials. La carrera va esser organitzada pel Club Unió Ciclista de Santa Maria, i la prova va esser puntuable per la Challenge del Consell insular de Mallorca.

El circuit que es va recórrer va esser el mateix que es va fer servir per les festes de Santa Margalida i fou el següent:

Partiren de la Plaça Nova, pels carrers Jaume I, Sta Margalida i Arquitecte Forteza, fent així un quadrilàter que va estar tancat per cintes durant tot el recorregut de la prova.

La carrera va transcórrer sense cap tipus d'incidències, llevat d'un parell de corredors que varen caure per culpa d'un bassiot, i d'altres varen caure per despistats quan lluitaven pels punts dels seus equips.

Només hi va haver un corredor santamarier que va esser en Jaume Dolç i no va poder acabar la carrera per causa d'una caiguda, malgrat va tornar a pujar damunt la bicicleta però no va poder agafar el ritme de la carrera i va decidir abandonar.

Volem felicitar el Club Unió Ciclista per la bona labor i organització i per donar-nos l'alegria de veure circular aquests corredors pels carrers de Santa Maria.

Agustí

El dia 15 de setembre va esser tancada la piscina municipal a la qual assistiren tants d'al.lots durant tot l'estiu. Acabada la temporada, però no la calor, ara es qüestió d'esperar la temporada que vé.

Bàsquet

tot a punt per la temporada

El club de Bàsquet Santa Maria, encara no ha començat la temporada però hem pogut saber que fa un parell de mesos que ha començat la pre-temporada, els entrenadors i directors d'equip

preparen els joves per afrontar el campionat de lliga i intentar

ocupar els primers llocs de la taula de classificació de cada categoria. Enguany els equips que presenten són els següents:

2 de minibàsquet

1 infantil masculí

1 infantil femení

1 cadet femení

1 senior masculí

1 senior femení

Com que encara no se sap cert quins seran els components dels set equips no vos podem informar sobre els jugadors i entrenadors que hi haurà, però per la proxima coanegra vos n'informarem amb més detall.

Agustí

Avís als subscriptors

És la intenció de l'equip de redacció d'aquí a cap d'any tenir TOTES les subscripcions domiciliades per banc. D'aquesta manera el pagament serà més còmode tant per al subscriptor com per a la revista. Per això ens posarem en contacte amb tots els subscriptors que encara no tenen domiciliat el pagament pel banc.

Els subscriptors que per cap d'any no tinguin feta la domiciliació bancària seran donats de baixa.

Recordi que domiciliar els pagaments per banc no significa cap despesa per a vostè, i que mantenir la subscripció vol dir rebre coanegra a ca seva sense cap molèstia, a la vegada que li surt més econòmic que comprar-la cada més.

També volem demanar disculpes si algun subscriptor no ha rebut la revista puntualment aquest estiu. El canvi o la falta de numeració d'alguns carrers, unit al canvi de repartidor i a l'augment del número de subscriptors pot haver provocat alguna irregularitat aïllada que hem procurat solventar tot d'una que ho hem sabut. En tot cas, si teniu algun problema al respecte, no dubteu en posar-vos en contacte amb nosaltres.

S'ARC

F O T O G R A F I A

Miquel Rosselló Amengual
Pl. Hostals, 22 - Tel. 14 01 05

Confitures: bon quemullar de la nostra cuina

"En es pot petit hi ha sa bona confitura" diu el refrany. I tothom sap que de confitura se'n pot fer de tota casta de fruita, també de moltes d'hortalisses, i fins i tot de pètals de flors: roses, clavells, etc...

L'elaboració de les confitures és fàcil però lenta, ja que ha de bullir durant llargues estones i la seva cocció ha de ser molt vigilada. Malgrat tot, fer confitura és a l'abast de tothom. Només s'ha de menester sucre i la fruita en qüestió que es vol confitar, i un poc de paciència. Les proporcions varien segons els gustos. Hi ha qui posa la proporció d'un quilo de sucre per quilo de fruita, i n'hi ha de no tan llépols que redueixen la quantitat de sucre a 750 o 800 gr.ms. De totes maneres, la conservació de la confitura dependrà en gran part de la quantitat de sucre.

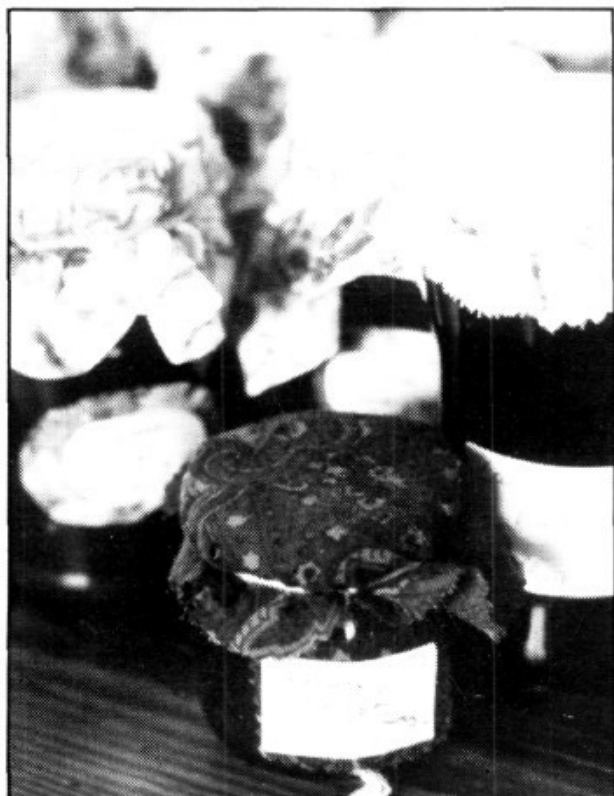
Avui vos explicarem la confecció de dues castes de confitura i una gelea, a la manera de madò Catalina Canals Pastor.

Confitura de prunes de frare

roig

Ingredients:

-2 Kg de runes de frare roig

-1'5 Kg de sucre

-1 tassó d'aigua

Preparació:

S'han de posar les prunes en remull en amarat de calç (1) durant tota una nit. L'endemà s'han de colar i deixar eixugar.

Mesclar el sucre amb l'aigua dins una greixonera i posar-ho al foc, fins que faci una espècie de melassa. Llavors afegir-hi les prunes. Deixar-ho bullir 15 minuts a foc lent. Passat aquest temps, s'ha de treure del foc, esperar que refredi i tornar-ho a bullir dues vegades més també durant 15 minuts.

Es preferible no remenar la confitura, sinó sacsar-la agafant la greixonera de tant en tant.

Confitura i gelea de codonya

Ingredients:

-2 quilos de codonyes

-2 quilos de sucre

Preparació

S'han de pelar les codonyes (reservar les peladures per la gelea), posar-les dins una olla tapades

d'aigua i fer-les bullir. (estojar també aquest almívar per la gelea)

Quan siguin bullides, treure-les els pinyols i capolar-les. Quedarà una pasta que mesclarem amb el sucre dins una greixonera. Posar-la al foc i fer-la bullir tres vegades de 15 minuts cada una a foc lent.

La gelea s'elabora de la forma següent: posar les peladures de les codonyes dins l'almívar que haurà quedat de la bullidura de la confitura. Quan hagi bullit una estona, treure les peladures i posar-hi el sucre, en la proporció d'un quilo per litre. Ha de bullir a foc lent fins que faci caramell (2).

A totes les confitures va molt bé posar-hi un poquet de sal, perquè a més de pujar-les el gust, evita que se corrompin. També va bé afegir-hi un bastonet de canyella el moment que comença a bullir.

I això és tot per aquesta vegada

Angela Dolç

1 L'amarat de calç no és res més que l'aigua que queda damunt quan posam en repòs calç d'emblanquinar. Serveix per a endurir les pells de les prunes.

2 Fer caramell és adquirir una consistència parescuda a la llet condensada.

